

Tanja Peltonen

”OMA TELEVISIO JA KOIRA KAVERIKSI”

Kehitysvammaisten nuorten toiveita itsenäisestä asumisesta

”OMA TELEVISIO JA KOIRA KAVERIKSI”

Kehitysvammaisten nuorten toiveita itsenäisestä asumisesta

Tanja Peltonen
Opinnäytetyö
Syksy 2012
Kuntoutuksenohjauksen- ja suunnittelun
koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Kuntoutuksenohjauksen- ja suunnittelun koulutusohjelma

Tekijä: Tanja Peltonen

Opinnäytetyön nimi: ”Oma televisio ja koira kaveriksi” – Kehitysvammaisten nuorten toiveita itsenäisestä asumisesta

Työn ohjaajat: Raija Tammi & Pirjo Ylikauma

Työn valmistuslukukausi- ja vuosi: Syksy 2012

Sivumäärä: 43 + 4 liitesivua

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvailla, millaisia asumispalveluja itsenäistymisvaiheessa olevat kehitysvammaiset nuoret tulevaisuudessa toivovat. Osatutkimustehtävänä on kartoittaa niitä avun ja tuen tarpeita, jotka mahdollistavat nuoren kehitysvammaisen itsenäisen asumisen. Tutkimuksen avulla saadaan tietoa asumispalveluiden tarpeista, jotka tulevat haastateltavilta itseltään. Tavoitteena on myös tuoda nuoren kehitysvammaisen ääni ja oma mielipide kuuluville omaa asumistaan koskevassa asiassa.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys käsittelee nuoren itsenäistymistä ja aikuistumista. Lisäksi siinä tarkastellaan muuttoa lapsuudenkodista omaan kotiin kehitysvammaisten tämänhetkiset asumispalvelumuodot ja laatusuosituksot huomioiden.

Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, joka pohjautuu fenomenologiseen tieteenfilosofiaan. Aineistonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten mukaan nuoret haluaisivat kodinomaisen asumisyksikön, jossa olisi mahdollisuus tukiasumiseen tai pienimuotoiseen ryhmäkotiasumiseen. Nuorten mielestä olisi tärkeää asua kodissa, jossa olisi samanikäisiä ihmisiä asumassa. Asumisyksikön toivottiin sijaitsevan lähellä vanhempia. Yövalvonta, turvallinen asuinympäristö ja mahdollisuus osallistua arjen toimintoihin korostuivat nuorten toiveissa.

Asiasanat: Nuori, itsenäistyminen, aikuistuminen, asuminen, avun ja tuen tarpeet, kehitysvammaisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Rehabilitation Counselling

Author: Tanja Peltonen

Title of thesis: "My own television and a dog as a friend" - of young people with hopes of independent living

Supervisors: Raija Tammi & Pirjo Ylikauma

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2012

Number of pages: 43 + 4 appendices

ABSTRACT

The objective of the study is to describe the type of housing independence stage of the development of young people with disabilities in the future hope. The aim of the research task is to find out what are is to identify the needs of the help and support that enable young people with intellectual disability independent living. The study provides information on the housing needs of the services that come with the interviewees themselves. The goal is to bring young people with intellectual disability and voice their own opinion heard his own residence in the case.

The theoretical framework deals with the independence of a young and growing up and moving to the childhood home of your own home mentally living forms of service and quality of the recommendations into account.

The study is a qualitative case study, which is based on the phenomenological philosophy of science. The data collection method used was interviews. The data were analyzed by theory based content.

The results of the study showed that young people would like a home from home accommodation units, which would be able to support small-scale residential or group home living. Young people think that it is important to live in a home where people would be of the same age living. Housing unit was hoped, located close to the parents. Night-time surveillance, a safe living environment and the opportunity to participate in everyday activities highlighted young people's wish list.

Keywords: Young, independence, adulthood, housing, assistance and support needs, disabled

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KEHITYSVAMMAISEN NUOREN POLKU AIKUISUUTEEN	8
2.1 Nuoren itsenäistyminen ja aikuistuminen	8
2.2 Muutto lapsuudenkodista omaan kotiin	10
3 ASUMISPALVELUT JA LAATUSUOSITUKSET	13
3.1 Asumispalvelumuodot tuen tarpeen mukaan	13
3.2 Laatusuositukset asumisessa	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä	20
4.2 Tutkimuksen metodologia	22
4.3 Tutkimusmenetelmä	23
4.4 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston kerääminen	24
4.5 Aineiston analysointi	27
4.6 Tutkimuksen luotettavuus	30
4.7 Tutkimuksen eettisyys	31
5 MUUTOS NYKYISESTÄ TULEVAISUUTEEN	33
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
7 POHDINTA	40
8 LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Suomen perustuslain (731/1999 6§) mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa asettaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. YK:n yleissopimus vuodelta 2006 puolestaan velvoittaa jäsenvaltionsa huolehtimaan, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus valita asuinpaikkansa, asuinmuotonsa ja asuinkumppaninsa kuten muillakin ihmisillä. Vammaisia ei saa pakottaa eikä velvoittaa mihinkään erityisiin asumisjärjestelyihin. (YK yleissopimus 2006, hakupäivä 5.11.2011.)

Kehitysvammainen tarkoittaa ihmistä, jonka henkinen toiminta tai kehitys on häiriintynyt tai estynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman takia (Kehitysvammahuollon tietopankki 2011, hakupäivä 4.11.2011). Avainperiaatteina kehitysvammaisten ihmisten asumisessa voidaan pitää kehitysvammaisen ihmisen oikeuksia. Näitä oikeuksia ovat tulla kohdelluksi ihmisenä ja yksilönä, oikeus tavalliseen elämään normaalissa asuinympäristössä ja oikeus yksilöllisiin tarpeisiinsa perustuvaan apuun ja tukeen. Laatusuositusten näkemys tulevaisuuden asumisesta pohjautuu kansalaisuuden periaatteisiin ja perus- ja ihmisoikeuksiin. Niiden mukaan ihmisellä on oikeus osallistumiseen sekä erilaisiin yhteisöihin pääsyyn. Asuminen muodostuu fyysisestä asuntoratkaisusta sekä siihen yhdistettävästä tuesta, avusta ja yksilöllisestä suunnittelusta henkilön toiveita ja tarpeita kunnioittaen. (Kehitysvamma-alan neuvottelukunta 2012, hakupäivä 26.3.2012.)

Opinnäytetyöni liittyy Kalajoki-Merijärvi-yhteistoiminta-alueelle tehtävään kehitysvammahuollon asumispalveluiden kartoitukseen. Himangan ja Kalajoen vuoden 2010 kuntaliitos sekä Merijärven kunnan sosiaali- ja terveystalouden siirtyminen Kalajoen kaupungille vuonna 2009 ovat osaltaan lisänneet kartoituksen tarvetta. Himangan ja Kalajoen kuntaliitoksen yksi tavoite on ollut asukkaiden peruspalvelujen saatavuuden, riittävän palvelutason ja palveluiden kehittämisen turvaaminen. (Kalajoen kaupunki 2012, hakupäivä 10.2.2012.) Asumispalvelusäätiö ASPA toteutti syksyllä 2011 Kalajoella asumispalveluja koskevan tarvekartoituksen 30 kehitysvammaiselle henkilölle. Asumis-

palvelusäätiö ASPA edistää valtakunnallisesti eri tavoin vammaisten ihmisten ja mielenterveyskuntoutujien mahdollisuuksia itsenäiseen ja omaehtoiseen elämään. (Aspa 2012, hakupäivä 10.2.2012.) Tarve koko alueen kehitysvammaisten henkilöiden asumispalveluiden kartoitukseen koettiin tarpeelliseksi, koska kehitysvammaisten, itsenäisempää asumista tarvitsevien henkilöiden määrä kasvaa koko Kalajoen alueella.

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvailla, millaisia asumispalveluja itsenäistymisvaiheessa olevat kehitysvammaiset nuoret tulevaisuudessa toivovat. Tarkoituksena on myös kartoittaa ne avun ja tuen tarpeet, jotka mahdollistavat nuoren kehitysvammaisen itsenäisen asumisen. Kohderyhmäni olen rajannut 17–32-vuotiaisiin kotona, vanhempien kanssa asuviin kehitysvammaisiin henkilöihin. Tavoitteena on, että Kalajoen kaupunki kehittäisi kehitysvammaisten nuorten asumispalveluja vastaamaan heidän tarpeitaan. Tutkimuksen avulla saadaan tietoa asumispalveluiden tarpeista, jotka tulevat haastateltavilta itseltään. Tavoitteena on tuoda nuoren kehitysvammaisen ääni ja oma mielipide kuuluville omaa asumistaan koskevassa asiassa. Kalajoki-Merijärvi-alueella asuu yhteensä 114 kehitysvammaista henkilöä, joista nuoria, 17- 32- vuotiaita on 25. Kalajoella kehitysvammaisten asumista tukevia palveluja ovat ryhmäkodit Puistola Kalajoella sekä ryhmäkoti Ankkuri Himangalla. Tukiasuntoja löytyy Puistolan yhteydestä. Ostopalveluna hankitaan Tahkokankaan palvelukeskuksen sekä Keskipohjanmaan keskussairaalan palvelut. Kehitysvammaisten palvelusäätiöltä ostetaan ryhmälomitusviikonloppuja lapsille.

Tämä opinnäytetyö tukee myös kuntoutuksenohjaajaksi opiskeluni. Opinnäytetyöni avulla voin omalta osaltani olla kehitysvammaisten kalajokisten nuorten itsenäisen elämän aloittamisen sekä päätöksenteon tukena. Itsenäistyvällä, kehitysvammaisella nuorella on meidän muiden lailla oikeus suunnitella ja ottaa kantaa minkälainen asumismuoto olisi juuri hänelle ja hänen tarpeisiinsa sopiva. Oma koti, oli se sitten asumismuotona mikä tahansa, antaa mahdollisuuden itsenäistymiseen ja aikuistumiseen. Kehitysvammaisten asumista sekä asumiseen tarvittavia tukipalveluja tulee kehittää yksilöllisen asumisen periaatteiden mukaisesti. Palvelujen tulee tarjota sellaisia joustavia tukipalveluja, jotka mahdollistavat kehitysvammaisten henkilöiden elämisen heidän itse haluamallaan tavalla, ja jotka tarjoavat heille tarvittavan tuen, avun ja suojan. (Niemelä & Brandt 2008, 43.)

2 KEHITYSVAMMAISEN NUOREN POLKU AIKUISUUTEEN

2.1 Nuoren itsenäistyminen ja aikuistuminen

Nuoruus on pitkä kehitysvaihe, jonka tarkoituksena on vähitellen tapahtuva lapsen irrottautuminen lapsuudestaan ja oman aikuisuuden persoonallisuuden löytäminen. Nuoruusikä on yleensä määritelty 12–21 vuoden välille. Yleisesti nuoruusikä pidetään 15–19 vuotta. (Räsänen, Moilanen, Tamminen & Almqvist 1996, 50.) Nuoren itsenäistyminen on yksilöllinen prosessi, johon vaikuttavat monet tekijät. Näitä ovat perhetausta, perheen rakenne, nuoren sukupuoli, nuoren ja vanhempien välinen suhde, murrosikä, aivojen kehitys, kaverisuhteet, harrastukset ja eettiset ja uskonnolliset arvot. Nuoruusikä on pitkä jakso elämässä ihmisen elämänkaarta ajatellen. Nuoruusiässä keskeisimpiä kasvutehtäviä ovat irtaantuminen vanhemmista, oman sukupuolisuuden löytäminen ja oman, henkilökohtaisen tulevaisuuden luominen. (Impiö 2005, 44–45; Sinkkonen 2010, 63.)

Nuoret itsenäistyvät ja lähtevät vanhempiensa kodista omaan elämäänsä yleensä noin kahdenkymmenen vuoden iässä. Olipa nuori vammainen tai ei, tämä muutos aiheuttaa epävarmuutta niin nuorissa kuin aikuissakin. Vammaisella nuorella epävarmuustekijöiden määrä voi olla moninkertainen. Kehitysvammaisen nuoren tulisi irtaantua vanhempien huolenpidosta samassa ikävaiheessa kuin nuoret yleensäkin erkaantuvat omista vanhemmistaan. (Kerola, Kujanpää & Timonen 2009, 193–194.) Nuoruuden kehityshaasteita ovat vanhemmista irtaantumisen lisäksi oman identiteetin muodostuminen. Nuoren tulee löytää oma elämäntapansa, osata kantaa vastuu itsestään ja hyväksyä itsensä aikuistuvana miehenä tai naisena. Nuoren itsenäisyyttä voi edistää tukemalla hänen aikuisuuttaan pienissä arkielämän tilanteissa. Oman kodin mahdollisuus on itsenäisen elämän tärkein edellytys. Tarkoituksenmukainen asumismuoto on tärkeä, koska vammainen henkilö viettää usein paljon aikaa kotona. (Repo 2006, 397–401.)

Normaalisuuden periaatteen mukaan jokaisen kehitysvammaisen tulisi irtautua aikuisiässä lapsuudenkodistaan joko itsenäisen asumisen tai kodin ulkopuolisten tukitoimien avulla. Itsenäisen tai kevyesti tuetun asumisen onnistumisen vaatimuksina ovat

realistinen minäkuva, motivaatio, riittävät taidot asumisessa ja omien asioiden hoitamisessa, päivätoiminta tai työ ja sosiaalinen tuki. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 223). Kehitysvamma voi johtua joko syntymää edeltävistä syistä, synnytyksen yhteydessä sattuneista vaurioista tai lapsuusiän sairauksista tai tapaturmista. Osa kehitysvamman syistä jää kokonaan selvittämättä. Kehitysvamma ilmenee ennen 18 vuoden ikää. Sen aste vaihtelee vaikeasta vammasta lievään oppimisvaikeuteen. Monilla kehitysvammaisilla ihmisillä on lisävammoja, jotka voivat vaikeuttaa liikkumista, puhetta tai vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa. Kehitysvamma ei ole sairaus vaan vaurio tai vamma, joka haittaa jokapäiväistä selviytymistä sitä vähemmän, mitä paremmin yhteiskunta on suunniteltu meille kaikille. (Tietoa kehitysvammasta 2011, hakupäivä 4.11.2011.)

Paavola (2006) on tutkinut pro gradu-tutkielmassaan peruskoulunsa päättävien nuorten kehitysvammaisten itsenäistymistä sekä nuoren ja perheen saamaa tukea. Kehitysvammaisen nuoren itsenäistyminen vaatii suunnittelua sekä monien asioiden huomioimista. Perheissä pohditaan mahdollisia jatko-opintoja, tulevaisuuden työtä ja asumismuotoja. Vanhemmilla ei aina ole riittävästi tietoa eri mahdollisuuksista ja niiden soveltuvuudesta, mikä vaikeuttaa tulevaisuuden suunnitelmien tekemistä. Tutkimuksesta ilmeni, että nuorten kehitysvammaisten riippuvuus omista vanhemmistaan voi olla esteenä nuoren itsenäistymiselle ja kodin ulkopuoliselle suuntautumiselle. Kuntoutusohjaaja on nähty nuoren itsenäistymisen luontevimmaksi ammatilliseksi tukijaksi. Vanhemmat toivovat kuntoutusohjaajan ja itsenäistymisvaiheessa olevan nuoren tapaamisen olevan säännöllisiä. (Paavola, M. 2006, 69, 73, 107.)

Kehitysvammaisen ihmisen kehitysvaiheet ovat samat kuin muillakin lapsilla ja nuorilla. Aikuistumisen siirtyminen on monimuotoistunut sekä elämäntavat yksilöllistyneet. Aikuistumisen tavoitteet toteutetaan erilaisia aikatauluja noudattaen. Välttämättä kaikkia siirtymävaiheita, kuten opiskelua tai perheen perustamista, ei kuitenkaan koeta. (Mänty, T. 2000, 16 -18).

Kaikki vaiheet - lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja ikääntyminen - sisältävät yksilöllisiä olosuhteita, elämäntilanteita ja valintoja. Nuoruudesta aikuistumiseen siirtyminen on niistä suurimpia. (Ekmark ym. 2010, 7.) Ahposen (2008, 19–20, 23, 202.) tutkimus käsittelee vaikeavammaisten nuorten aikuistumista nuorten näkökulmasta, juuri niin kuin he ovat asian kokeneet ja kertoneet. Ahponen on haastatellut yhdeksää vaikeasti vam-

maista nuorta kahdeksan vuoden aikajaksolla. Tutkimus paljasti, että vammaisen elämäntulkun yhteiskunnassa vaikuttaa lääketieteellinen ja sosiaalinen vammaiskäsitys. Aikuistuminen on yleensä iän perusteella määriteltävä asia, mutta sitä voidaan myös tutkia kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä. Se on sidoksissa nuoren elinympäristön kulttuuriin ja tapoihin, ja se on myös riippuvainen ympäristöstä. Kodin perustaminen on aikuistuvan nuoren päämääränä riippumatta siitä, mitkä ovat nuoren lähtökohdat, sosiaaliset taustat tai taidot. Aikuistumisen tavoitteita ovat mahdollisimman suuri määräsvalta, vastuu sekä toimintamahdollisuudet. Vaikeavammaisen nuoren elämä on tasa-painottelua itsenäisyyden sekä avuntarpeen välillä. Vammaisia nuoria koskevissa ratkaisuissa tulisi pyrkiä normaaliuteen ja mahdollistaa nuorten pääseminen kiinni yhteiskuntaan. Vammaisiin sovelletaan usein yhtenäisiä periaatteita, mitkä tulevat ilmi esimerkiksi työn tai asumispalveluiden joustamattomuudessa.

Itsenäisen elämän ja sen saavuttamisen edellytyksenä on ympäristön antama mahdollisuus vammaiselle nuorelle kasvaa omaan tahtiinsa aikuisuuteen. Lähipiirin tulisi hyväksyä nuoruuden normaalit aikuistumiseen liittyvät prosessit, arvostaa nuoren omia valintoja ja antaa tukea auttamalla, innostamalla ja rohkaisemalla nuorta oman elämänsä toteuttajaksi. Vanhempien ja perheen suhtautuminen vaikuttaa nuoren aikuistumiseen. (Lampinen 2007, 149,151.) Nuori tarvitsee tilaa itsenäistymiselleen. Nuori tarvitsee aikuista, mutta häntä ei voi sitoa kiinni perheeseen silloin, kun on aika irrottautua. Vanhemman on voitava osoittaa nuorelle, että nuorella on lupa itsenäistyä ja löytää omat polkunsu. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2009, 11.)

2.2 Muutto lapsuudenkodista omaan kotiin

Kehitysvammaisen muutto lapsuudenkodista on samassa 18–25 vuoden iässä kuin vammattomillakin sisaruksilla (Niemelä & Brandt 2008, 53). Vuonna 2009 tehty nuorisobarometri selvitti, kuinka 15–29-vuotiaat nuoret käsittävät aikuisuuden. Kaikkein suurimpana aikuisuuden mittarina pidettiin sitä, kuinka henkilö ottaa vastuun omista päätöksistään. Suomalaisnuoret muuttavat lapsuudenkodista suhteellisen nuorina. Muuttaminen lisää vastuuta, vapautta ja itsenäisyyttä. (Myllyniemi 2009, 11, 138.) Kehitysvammaisen perheenjäsenen muuttaminen lapsuudenkodista on suuri elämänmuutos niin kehitysvammaiselle henkilölle kuin myös vanhemmille ja koko perheelle. Nekin vanhemmat, jotka ovat luottavaisia tulevaisuuteen, miettivät, kuinka kehitysvammaisen

nuori pärjää uudessa kodissaan. Aikuistuvan kehitysvammaisen kohtelevinen hänen ikävuosiensa mukaisesti tarkoittaa irti päästämistä ja itsenäistymisen tukemista. (Puranen 2009, 5-10.)

Niemelä ja Brandtin (2008, 53) mukaan 2000-luvulla lapsuudenkodista muuttaminen on normaali nuoren elämänvaiheeseen liittyvä itsenäistymistapahtuma, joka palvelujen järjestäjien ja toteuttajien on huomioitava. On tärkeää luoda rakenne, jonka avulla lapsuuden kodeistaan itsenäistyvät vammaiset nuoret voivat rakentaa omaa elämäänsä. Selvityksessä todetaan kehitysvammaisten asunnon ja palvelujen tarpeen olevan yksilöllisiä. Kehitysvammaisen avun ja tuen tarpeiksi määritellään kotona, kodin ulkopuolella, opiskelussa, työssä tai vapaa-ajalla tapahtuva toiminta, johon hän ei kykene itsenäisesti osallistumaan vaan tarvitsee toisen ihmisen apua. Jos asumisen tukipalvelut eivät riitä turvaamaan kehitysvammaisen henkilön tarvitsemia palveluja kodin tai asumisyksikön ulkopuolella, voidaan asumiseen liittyviä palveluja täydentää henkilökohtaisella avulla. (Sosiaaliportti, hakupäivä 20.9.2012.)

Kun nuoren ajatukset, toiveet ja mielipiteet huomioidaan, nuori kokee tekemisillään olevan merkitystä. Muuten on vaarana nuoren aloitekyvyttömyys ja avuttomuus. Mikäli kehitysvammaiselta nuorelta ei odoteta samanlaista käyttäytymistä tai suoriutumista kuin muilta samanikäisiltä nuorilta, hän saattaa jäädä sivulliseksi omassa elämässään ja tämän seurauksena aikuisen rooli voi jäädä omaksumatta. Nuoren itsenäistymisen lapsuudenkodista tulee tapahtua nuoren itsensä kannalta parhaaseen sopivaan aikaan. Tulevaisuuden asumista sekä itsenäistymistä kannattaa miettiä viimeistään peruskoulun viimeisinä vuosina. Muutto saattaa olla ajankohtainen esimerkiksi peruskoulun jälkeisten jatko-opintojen yhteydessä. Itsenäistyminen vaatii kypsyttelyä sekä aikaa jokaiselta perheenjäseneltä. Itsenäistymisellä on vaikutusta ihmissuhteisiin. Niin nuori kuin hänen läheisensäkin voivat olla tuen tarpeessa. Oma asunto ja sen sijainti johtavat myös elinympäristön muutoksiin. Varhaisella suunnittelulla saadaan valmistautumisaikaa muutoksiin ennen käytännön askelten ottamista. Ennakoiva suunnittelu ehkäisee äkkinäisiä, liian nopeita ratkaisuja. (Ekmark, Heiniluoma, Huotari, Leino & Puranen 2010, 8.) Huolimatta kehitysvammaisen ihmisen avun ja psyykkisen tuen tarpeesta vielä aikuisiälläkin, on itsenäisyyden sekä välttämättömän riippuvuuden välille löydettävä tasapaino (Kaski ym. 2002, 247).

Jotta yhdenvertaisuus toteutuisi, vammaisilla ihmisillä tulee olla mahdollisuus asua muun väestön keskuudessa tavanomaisine asumiseen liittyvine oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Vammaisella tulee olla myös oikeus halutessaan vaihtaa asuntoa sekä asuinpaikkakuntansa, kuten muillakin kuntalaisilla. Asuntokannan sopimattomuus, esteet ympäristössä, palveluiden järjestämisongelmat ja taloudelliset ongelmat ovat syitä siihen, miksi asunnon hankkiminen on vammaiselle henkilölle usein ongelmallista. Vammaisilla henkilöillä on muiden ihmisten tavoin oikeus muuttaa pois vanhempiensa luota, oikeus perheen perustamiseen ja oikeus toteuttaa asumisessaan yksilöllistä elämäntyyliä. Vaikeakaan vammaisuus ei saa olla esteenä omille valinnoille ja yksilölliselle elämäntavalle. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003.)

3 ASUMISPALVELUT JA LAATUSUOSITUKSET

3.1 Asumispalvelumuodot tuen tarpeen mukaan

Sosiaalihuoltolaki säättää sosiaalipalvelujen järjestämisveloitteesta kunnassa. Tällaisia sosiaalipalveluja ovat muun muassa sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, laitoshuolto, perhehoito, vammaisten henkilöiden työllistymistä tukeva toiminta ja vammaisten henkilöiden työtoiminta. Sosiaalihuoltolain mukaan asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Asumispalveluiksi voidaan myös käsittää erilaiset tuki- ja palvelutoiminnot, jotka mahdollistavat vammaisen henkilön asumisen. Asumispalveluja annetaan sellaiselle henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. (Sosiaalihuoltolaki, 17 §, 22§.)

Vammaispalvelulaissa vammaisella ihmisellä tarkoitetaan henkilöä, jolla on vamman tai sairauden vuoksi pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja sekä esteitä. Sen mukaan kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö tarvitsee vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista. (Vammaispalvelulaki 1§, 2§.)

Kehitysvammaisten erityishuoltoa järjestetään henkilöille, joiden kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Erityishuollon päämäärä on tukea vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista. Kehitysvammalain 2 §:ssä säädetään kehitysvammaisten erityishuoltoon kuuluvista palveluista, joista yhtenä mainitaan asumisen järjestäminen. Kehitysvammalain 35 §:n mukaan yksilöllistä erityishuoltoa annettaessa on pyrittävä siihen, että henkilölle, jolle omassa kodissa asuminen ei ole mahdollista mutta joka ei ole laitoshuollon tarpeessa, tulee asuminen järjestää muulla tavoin. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1 §, 2§, 14§, 35 §.)

Asunto voidaan ymmärtää tilaksi, jossa on mahdollista elää ja tehdä erilaisia päivittäisiä toimintoja eli asua ja toteuttaa asumisen perustoimintoja. Asunnolla ei tarkoiteta yksittäistä asuinhuonetta. Asunnon tulee antaa mahdollisuus yksityiselämän suojaan ja kotirauhaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2003:4.) Kehitysvammaisen henkilön asumismuoto tulee valita henkilön omien toiveiden ja tuen tarpeen mukaan. Osa haluaa elää yhteisöllisesti, mutta silloinkin lähtökohtana on yleensä se, että henkilö haluaa itse valita, kenen kanssa asuu yhdessä. Omaan asuntoon järjestettävä tuki voi olla monimuotoista, riippuen henkilön tarpeista. Yhtä ainoa oikeaa ratkaisua ei ole olemassa. YKS-sopimuksen mukaan vammaisia henkilöitä ei saa pakottaa eristäviin asumisen järjestelyihin, vaan lähtökohtana tulee olla asuminen tavallisessa asuinympäristössä muiden ihmisten parissa. (Vernerin 2012, hakupäivä 23.3.2012.)

Palveluasuminen voidaan toteuttaa kodinomaisissa olosuhteissa, kuten palvelutaloissa sekä palvelukodeissa. (Rissanen, Kallanranta & Suikkanen 2008, 244). Hyvin järjestetty palveluasuminen käsittää itsenäisen asumisen, riittävät palvelut ja tarvittaessa ympärivuorokautisen asumisturvallisuuden. Asumismuotona se sijoittuu avopalveluin tuetun kotona asumisen ja pysyvän laitoshoidon välille. Tarkoituksena on yhdistää yksinasumisen eduista yksityisyys sekä itsenäisyys yhteisasumisen etuihin, joita ovat turvallisuus ja avunsaannin varmuus, ilman laitosasumiseen liittyviä haittoja kuten eristämistä ja holhoamista. (Niemelä & Brandt 2008, 37.)

Tuettu asuminen tarkoittaa tavanomaisessa ympäristössä tapahtuvaa itsenäistä asumista omassa asunnossa. Asuminen on itsenäistä, mutta tukihenkilön ohjaus on tarpeellista ongelmatilanteissa. Tukiasunto voi sijaita lähellä palvelukeskusta tai olla osa asuntoryhmää. (Kaski 2009, 174.) Tuetussa asumisessa asuva henkilö tarvitsee tukea ja ohjausta voidakseen asua itsenäisesti kotonaan tai tukiasunnossa. Henkilö asuu ensisijaisesti omassa kodissa, joka voi olla vuokra-, omistus- tai muu vastaava asunto. Asiakasta autetaan asunnon hankinnassa. Tarpeen vaatiessa järjestetään tukiasunto, josta voidaan myöhemmin siirtyä itsenäisempään asumismuotoon. Tukiasuminen on kuntouttava, omatoimista suoriutumista tukeva asumismuoto ihmisille, jotka tarvitsevat itsenäiseen asumiseen tukea. Tukiasuminen perustuu päävuokralaissahteeseen: tuetussa asumisessa asukkaat asuvat omassa asunnossaan saaden apua tarpeen mukaan. (Niemelä & Brandt 2008, 37–39.)

Tuettu asuminen voidaan toteuttaa lähekkäin, samassa pihapiirissä sijaitsevilla erillisillä asunnoilla, joiden asukkaat saavat palvelunsa samalla alueella sijaitsevasta keskuspaikasta. Tukiasunnossa asuminen tarkoittaa asumismuotoa, jossa henkilö asuu omassa asunnossaan, joka on usein kunnan tai muun palveluntuottajan omistama ja lähellä ryhmäkotia tai vastaavaa, josta henkilö saa esimerkiksi ateriapalveluja tai siivousapua. (Vernerin 2012, hakupäivä 23.3.2012.) Ryhmäasuminen on yleensä autettua/ohjattua asumista tai palveluasumista. Näitä asumisyksiköitä kutsutaan esimerkiksi asuntoloiksi, ryhmäkodeiksi tai palvelukodeiksi. Ryhmämuotoisen asumisen määrittäminen on ryhmäkoti tai asuntojen muodostama ryhmä. Ryhmäkodissa on asuintilojen lisäksi yhteistilat, jotka ovat ainoastaan asukkaiden sekä heidän avustajiensa, omaistensa ja vieraidensa käytössä. Asuntoryhmän asunnot ovat yleensä yksiöitä tai kaksioita. (Niemelä & Brandt 2008, 47.)

Ohjatulla asumisella tarkoitetaan asumisyksikössä tapahtuvaa asumista, jonka asukas selviää itsenäisesti, mutta tarvitsee päivittäistoiminnoissa apua erityisesti aamuin ja illoin. Ohjatussa asumisessa ei ole yövalvontaa. Ohjattu asuminen on tarkoitettu sellaisille kehitysvammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat jonkin verran jatkuvaa huolenpitoa. Avun tarve korostuu erityisesti aamuin ja iltoin sekä tietyissä tilanteissa myös vapaa-aikana sekä viikonloppuina. Ohjattuun asumiseen liittyy suunnitelmallista asumistaitojen kehittämistä sekä kokeilujen tukemista. Ohjatussa asumisessa asuu keskiasteisesti kehitysvammaisen henkilö, jonka muut vammat ovat lieviä. Asukas selviytyy päivittäisistä toiminnoista itsenäisesti tai pienen tuen avulla. Asukas on yleensä työtoiminnassa mukana. Ohjatun asumisen edellytyksenä on tarvittavan erityishuollon antaminen sekä asukkaiden tilanteen ja terveydentilan edistäminen ja seuraaminen. (Kaski 2009, 174; Niemelä & Brandt 2008, 37.)

Autettu asuminen on puolestaan asumista jossa henkilökunta on koko ajan läsnä ja jossa on yövalvonta. Autettu asuminen on asumista, jossa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Asukkaiden tarpeet ovat perushoidon alueella, mutta perushoidon lisäksi huomioidaan asukkaiden yksilölliset tarpeet ja kuntoutumismahdollisuudet. Tavoitteena on usein luoda edellytykset ohjattuun asumiseen, mutta autettu asuntola voi olla myös kehitysvammaisen ihmisen pysyvä koti. Yleensä autettua asumista tarvitsee vaikeasti tai syvästi kehitysvammaisen henkilö, jolla on erilaisia ja eriasteisia lisäsairauksia. Asuk-

kaat ovat useissa päivittäisissä toiminnoissaan avun tarpeessa tai täysin riippuvaisia henkilökunnan avusta. (Kaski 2009, 174; Niemelä & Brandt 2008, 39.)

3.2 Laatusuositukset asumisessa

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen vuonna 2003 julkaisemassa vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuosituksessa tavoitteena on asiakkaiden sekä kuntalaisten tasa-arvoinen kohtelu, joka pohjautuu yhdenvertaisuusperiaatteeseen ja syrjintäkieltoon. Sen tavoitteena on vammaisten ihmisten asumispalveluiden kehittämisen tukeminen. Laatusuosituksia voidaan hyödyntää päätöksenteon ja palvelujen tuottamisen tukena. Suositus käsittää viisi osa-aluetta:

– Vammaisten ihmisten asumisen tarpeet mukaan kuntasuunnitelmaan, jonka pohjana on kunnan päätöksenteko, suunnittelu ja toiminta. Nämä tukevat sosiaalisesti kestävän, oikeudenmukaisen ja elinvoimaisen yhteisön toteutumista myös vammaisten ihmisten asumisen näkökulmasta.

– Rakennettu ympäristö toimivaksi ja esteettömäksi, jotta kunnan asukkailla on turvallinen, viihtyisä, terveellinen, sosiaalisesti toimiva ja eri väestöryhmiä vastaava elin- ja toimintaympäristö. Ihmisen toimintakyvyn erilaisuus otetaan huomioon kaavoituksessa, rakentamisessa ja ympäristön muuttuessa tilapäisesti tai pysyvästi.

– Riittävästi esteettömiä ja toimivia asuntoja, jotta kunnalla olisi määrällisesti riittävä, esteetön, toimiva ja muunneltava asuntokanta. Asunnoissa ja asuinympäristössä voidaan asua elämän eri tilanteissa. Toimintarajoitteisten henkilöiden tarpeet huomioidaan kunnan asuntopolitiikassa, -ohjelmassa tai vastaavassa suunnitelmassa.

– Yleiset palvelut kaikkien saavutettavaksi, niin että julkiset ja yksityiset palvelut ovat kaikkien käytettävissä ja saavutettavissa. Palvelut tukevat ihmisten elämänlaatua, ehkäisevät syrjäytymistä ja helpottavat arjen sujumista.

– Yksilöllisillä palveluilla yhdenvertaisuuteen. Tavoitteena on toimintakyvyltään erilaisten kuntalaisten asumista tukevien palveluiden yksilöllinen suunnittelu, toteutus ja arviointi palvelusuunnitelmia apuna käyttäen.

(Sosiaali- ja terveysministeriö 2003:4, 7.)

Oulun läänin vammaispoliittisen ohjelman (2009) tavoitteena on vaikuttaminen niin kunnalliseen suunnitteluun kuin päätöksentekoon eri hallinnonaloilla vammaisten henkilöiden elinolosuhteiden parantamiseksi. Vammaispoliittisen ohjelman asettaman työryhmän tehtävänä on seurata vammaispalvelulain sekä kehitysvammalain yhteensovittamista ja pyrkiä vaikuttamaan palvelujen kehittämiseen niin, että vammaisia henkilöitä koskevat lait toteutuvat tasapuolisesti kaikissa läänin kunnissa. Vammaispoliittisen työryhmän tulee toiminnallaan edistää vammaisten, ikääntyvien ja muiden liikkumis- ja toimintaesteisten väestöryhmien toimintamahdollisuuksia. Sen tavoitteena on kunnallisten vammaisneuvostotoimikuntien kehittäminen ja laajentaminen kuin myös lisätä kunnissa vammaisneuvostojen painoarvon lisääminen asiantuntijaelimenä. Vammaisneuvostojen tavoitteena on saada yleiset palvelut esteettömiksi ja toimiviksi, sekä mahdollistaa vammaisten henkilöiden yhdenvertainen osallistuminen koulutukseen, opiskeluun, työllistymiseen, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. (Oulun vammaispoliittinen ohjelma 2009, hakupäivä 20.2.2012.)

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan laatimissa laatusuosituksissa vuosille 2012–2017 on nostettu lähtökohdaksi yksilöllinen asuminen tavallisessa asuinympäristössä. Lähtökohtana laatusuosituksille ovat suomalaisen asuntopolitiikan yleiset tavoitteet sekä strategia kuin myös kansalliset ja kansainväliset linjaukset ja sopimukset, jotka liittyvät vammaisten ihmisten asumisolosuhteiden ja yksilöllisen asumisen kehittämiseen. Yksilöllisen asumisen tulisi antaa mahdollisuus kehitysvammaiselle valita asuntonsa ja asuinkumppaninsa. Tärkeää on asuntoratkaisujen toteutus yksilöllisesti käyttäjien tarpeet huomioiden. Kehitysvammaisten omia elämäntapavalintoja ja niiden ilmaisua ja toteutumista tuetaan. Tulevien vuosien haasteita ovat kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja yhteiskunnan jäsenenä elämisen järjestäminen. Myös laitosasumisen purkamisen ja sitä koskevat kehitysvammaisten asumisen ja itsenäisen elämän tukipalveluiden järjestelyt ovat osana laatusuosituksien haasteita. Vammaisuus ei ole perusteena toisten vammaisten kanssa asumiselle. (Kehitysvamma- alan asumisen neuvottelukunta 2011, hakupäivä 20.11.2011.)

Niemelä ja Brandtin(2008, 3-4, 47) tekemässä selvityksessä tavoitteeksi nousi kehitysvammaisten henkilöiden asumisen järjestäminen kuten vammattomien ihmisten. Kehitysvammaisen nuoren lapsuudenkodista muuttaminen on osa nuoren itsenäistymistä. Asuinpaikan valinnan oikeuden mukaan asunnon ja tarvittavan palvelun ei tarvitse sijaita välittömässä yhteydessä toisiinsa.

Yleiset kehitysvammaisten asumis- ja tukipalvelujen suositukset:

- Kehitysvammaisten henkilöiden asumiskäsitteet jaetaan asumisratkaisuun, asuntoon ja asumiseen tarvittaviin palveluihin. Asuinpaikan valinnan oikeus puoltaa sitä, ettei asuntoa ja tarvittavaa palvelua tule kytkeä välittömästi yhteen. Myös lisääntyvä palvelujen kilpailutus edellyttää asunnon ja palvelujen eriyttämistä. Palvelujen tuottaja voi vaihtua, mutta asunto, koti, pysyy. Kehitysvammaisen henkilö voi muuttaa lapsuuden kodista kaksikymmenvuotiaana ja asua sekä tarvita apua ja tukea arjen askareissaan seuraavat 50–70 vuotta.
- Kehitysvammaisten henkilöiden asumisen järjestämiseen kuuluu huolellinen suunnittelu, asumisen sekä tuen tarpeiden selvitys. Eri suunnitelmat yhdistävä palvelusuunnittelu on pohja kuntien tekemille tarvearvioinneille.
- Laitosjärjestelmästä luovutaan seuraavan 10 vuoden aikana. Muutamat toimitaan jäävät, erityiskysymyksiin keskittyvät ja kapasiteetiltaan rajatut laitokset siirretään lopulta osaksi terveydenhuoltoa.
- Laitoshoito korvataan hankkimalla asuntoja. Laitoshoidon korvaamiseksi ja muihin asumistarpeisiin vastaamiseksi Suomessa hankitaan 600 asuntoa vuosittain.
- Asumista tukevat palvelut tuotetaan henkilökohtaisen avun sekä tuen avulla.
- Lasten asumisessa huomioidaan perheiden tukeminen. Lasten kotona asumisen tukemisen näkökulma tulee huomioida ennakoivasti sekä riittävän varhain. Vaikeimmin vammaisten lasten kohdalla tai perheen vaikean elämäntilanteen vuok-

si asia voi olla ajankohtainen jo vauvaiässä. Tuki perustetaan yhdessä perheen kanssa tehtävään huolelliseen ja monipuoliseen avun ja tuen tarpeen arviointiin.

Olen tutkimuksessani ottanut huomioon kehitysvammaisten nuorten tuen ja avun tarpeet, jotka mahdollistavat itsenäisemmän asumisen. Tutkimukseni ja sen tulokset auttavat osaltaan Kalajoen kaupunkia kehitysvammaisten asumispalveluja arvioitaessa. Tutkimukseni antaa nuorille mahdollisuuden tasa-arvoiseen kohteluun yhteiskunnassa. Nuorten yksilölliset toiveet asumisesta tulevat kuulluksi.

Kehitysvammaisten yksilöllisen asumisen edistyminen edellyttää yhteistoimintaa, jossa eri toimijat jakavat vastuuta ja tekevät oman osansa asumisen kehittämisen vaatimista toimista. Toimintaohjelman toteuttamiseksi tarvitaan myös taloudellista panostusta ja osaamisen kehittämistä. On selvää, että kehitysvammaisten asumiskysymysten ratkaisemisessa oleellista on julkisen vallan vastuu: asuntojen hankkimisen ja tukipalvelujen järjestämisen edistämisen ja tukemisen nähdään olevan julkisen vallan tehtävä.

Ympäri vuorokautisia palveluja tuottava yksikkö on siellä asuvien asiakkaiden koti. Toiminta on suunniteltava niin, että asiakas voi viettää mahdollisimman itsenäistä elämää siten kuin itse haluaa aina kulloisenkin elämäntilanteensa ja -vaiheensa mukaan. (STM suositus 2003:4.) Asiakkaalla pitää olla riittävän kokoinen, oma asunto elämiseen ja jokapäiväisiin toimiin. Asiakas kalustaa asunnon omilla huonekaluillaan ja tavaroillaan sellaiseksi kuin haluaa. (STM suositus 2003: 23.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä

Tutkimukseni tarkoituksena on kuvailla, millaisia asumispalveluja itsenäistymisvaiheessa olevat kehitysvammaiset nuoret tulevaisuudessa toivovat. Tarkoituksena on myös kartoittaa ne avun ja tuen tarpeet, jotka tukisivat nuoren kehitysvammaisen mahdollisuutta itsenäiseen asumiseen. Kohderyhmäni olen rajannut 17–32-vuotiaisiin kotona, vanhempien kanssa asuviin kehitysvammaisiin henkilöihin. Tavoitteena on tuoda nuoren kehitysvammaisen ääni ja oma mielipide kuuluville omaa asumistaan koskevassa asiassa. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä kehitysvammaisten asumispalveluja Kalajoen kaupungissa.

Opinnäytetyöni aiheesta kiinnostuin ollessani kehitysvammahuollossa harjoittelussa. Kysyin mahdollisia opinnäytetyön aiheita kehitysvammahuollon johtajalta. Koska asumisasiat ovat puhututtaneet alueella jo pidemmän aikaa, päädyin tekemään laadullisen tutkimuksen juuri tästä aiheesta. Aihe kiinnosti minua muutenkin ja tutkimukseni antoi nuorille mahdollisuuden olla itse vaikuttamassa siihen, miten ja missä tulevaisuuden asuminen tapahtuu.

Käytän tutkimuksessa haastateltavista sanaa nuori. Jos haastattelutilanteessa on mukana vanhemmat/vanhempi tai muu henkilö, olen maininnut asiasta.

Tutkimustehtäväni:

1. Millaisia toiveita kalajokisilla kehitysvammaisilla nuorilla on oman tulevaisuuden asumisensa suhteen?

Osatutkimustehtäväni on

1.1 Millaisia avun ja tuen tarpeita kalajokisilla kehitysvammaisilla nuorilla on asumisensa liittyen?

Rajasin tutkimukseni kehitysvammaisten nuorten asumispalveluiden tarpeiden tutkimiseen ja siihen, mitkä avun ja tuen tarpeet ovat välttämättömiä, jotta itsenäisempi asuminen olisi mahdollista. Aihe on ajankohtainen ja käytännönläheinen. Kotoaan pois muuttavien kehitysvammaisten henkilöiden ikä on laskenut ja kehitysvammaisten nuorten itsenäistyminen, oman itsenäisen elämän aloittaminen on muuttunut normaaliksi asiaksi niin kehitysvammaisten nuorten vanhemmille kuin nuorille itselleenkin (Niemelä & Brandt 2008, 54). Tutkimuksessani korostuvat kehitysvammaisten nuorten omat mielipiteet ja toiveet asumispalveluiden suhteen.

Opinnäytetyöllä on suuri merkitys osana omaa oppimista. Perttinä (2006,) määrittelee kuntoutuksenohjaajan kompetensseiksi kuntoutuksen asiakastyön osaamisen, kuntoutuksen palvelujärjestelmäosaamisen, kuntoutustarpeen arviointiosaamisen, ohjaus- ja opetusosaamisen, moniammatillisen yhteistyöosaamisen ja kuntoutuksen suunnittelu- ja johtamisosaamisen. Tutkimus antaa minulle mahdollisuuden syventää omaa ammatillisuuttani kuntoutuksenohjaajana. Omissa oppimistavoitteissani korostuvat kuntoutuksenohjaajan kompetensseista dialoginen vuorovaikutus, yhteistyösuhde ja kuntoutuksen asiakastyön osaaminen. Haastattelujen avulla minulla on mahdollisuus harjoittaa asiakaslähtöistä ajattelua ja itse asiakastyötä. Asiakastyön osaamista tarvitaan hyvän, dialogisen vuorovaikutussuhteen luomiseen. Opinnäytetyöni antaa minulle uusia kokemuksia sekä tietoperustaa kuntoutuksenohjaajan ammattiini. Saan harjoittaa kirjallista raportointia, mikä on tärkeää myös ammatillisesti. Tavoitteenani on myös oppia laadullisen tutkimuksen eri vaiheet. Opinnäytetyöni antaa minulle mahdollisuuden laadullisen tutkimuksen tekemiseen olevan tiedon käyttämiseen. Lisäksi minulla on mahdollisuus tehdä tutkittavasta asiasta mahdollisia uusia havaintoja oman opinnäytetyöni avulla.

Tutkimukseni avulla saan tietoa siitä, mitä ajatuksia kehitysvammaisilla nuorilla on omasta tulevaisuudestaan. Kuuntelemisen taito sekä yhteistyökyky nousevat myös esiin tutkimusta tehdessä. Opinnäytetyössäni korostuvat kuntoutuksenohjaajan kompetensseista (Perttinä 2006) myös moniammatillisuus toimiessani yhdyshenkilönä opinnäytetyön tilaajan sekä haastateltavien välillä. Näin haastateltavien mielipiteet ja toiveet tulevat todella kuulluksi. Hyvän vuorovaikutussuhteen luominen on edellytyksenä tutkimuksen onnistumiselle. Opinnäytetyön avulla saan myös enemmän tietoa kehitysvammaisuudesta ja siitä, kuinka kehitysvammaiset nuoret ajattelevat omista mahdollisuuksista.

sistaan vaikuttaa omaan elämäänsä. Myös moniammatillisuus on osa tutkimustani, mikä tulee esille yhteistyönä Kalajoen kaupungin kehitysvammahuollon kanssa.

4.2 Tutkimuksen metodologia

Tutkimukseni tieteenfilosofinen lähtökohta on fenomenologinen. Fenomenologisessa lähestymistavassa korostuu kokemuksen ja merkityksen lisäksi yhteisöllisyys. Todellisuus on monimerkityksellinen ja avautuu jokaisen kokemukselle ainutkertaisesti. Tutkijan ensisijaisena lähtökohtana tutkimuksessa on hänen oma käsityksensä ihmisestä, kokemuksesta ja merkityksistä. (Vilka 2005, 134, 136.) Tutkimuksessani pyrin korostamaan kehitysvammaisen nuoren oman mielipiteen kuuluville tuomista. Haastateltaviani yhdistää nuoruusikä sekä erilaisuus, joka luo yhteisöllistä henkeä tutkimukselleni. Haastattelujen avulla sain lisää tietoa tutkittavasta ilmiöstä nuorten omien kokemusten ja mielipiteiden avulla. Mielestäni tutkimuksessani korostuvat juuri humanistisen ihmiskäsityksen olennaisimmat tekijät, kuten ihmisen valinnan vapaus sekä ainutlaatuisuus. Humanistinen ihmiskäsitys korostaa ehdotonta ihmisarvoa. Siinä olennaista ovat ihmisen tahto, luovuus, kyky kasvaa ja kehittyä. Kasvatuksen keskeisenä tehtävänä on itse toteutuksen mahdollistaminen sekä epäinhimillisyyden poistaminen. (Niemelä 1993, 18.)

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2001,152) määrittelevät laadullisen tutkimuksen lähtökohdaksi todellisen elämän kuvaamisen. Heidän mukaansa menetelmä on sääntöjen ohjaama menettelytapa, jota tiedeessä hyödynnetään tiedon tavoitteluun tai etsimiseen tai käytännön ongelmien ratkaisemiseen. Laadullinen tutkimus on tutkijan oppimisprosessi, jossa tutkijan omaa tietoisuutta tarkasteltavasta ilmiöstä ja sitä ohjailevista tekijöistä pyritään kasvattamaan (Aaltola ym. 2001, 75). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko on yleensä valittu tarkoituksenmukaisesti ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina sekä aineistoa tulkitaan sen mukaisesti (Hirsjärvi ym. 2008, 160). Tutkimusmenetelmän valintaan vaikuttaa se, millaista tietoa ollaan hakemassa ja mikä on tutkimuksen teoreettinen tavoite.

Kvalitatiivinen tutkimus korostaa ihmisten kokemusten, tulkintojen, käsitysten tai motiivatioiden tutkimista sekä ihmisten näkemysten kuvausta. (Kankkunen & Julkunen 2009, 50, 61.) Omassa tutkimuksessani kehitysvammaisten nuorten omat toiveet it-

senäistymisestään sekä omasta asumisestaan nousevat tutkimukseni lähtökohdiksi. Pyrin omassa tutkimuksessani hakemaan tietoa siitä, minkälainen asuminen tulee olemaan ajankohtaista kehitysvammaisille nuorille lähivuosina sekä millä avun ja tuen tarpeilla se tulee onnistumaan. Nuorten omat näkemykset asiasta tulevat kuulluksi. Tämän tutkimuksen kohderyhmä ja aihe täydentävät toisiaan, ja ne pohjautuvat viitekehukseen.

Tapaustutkimuksen keinoin voidaan tutkia tapahtumaa tai toimivaa ihmistä monipuolisesti sekä useilla tavoilla hankitun tiedon avulla, jonka päämääränä on ilmiön syvällisempi ymmärtäminen. Lähes kaikki kvalitatiivinen tutkimus on tapaustutkimusta. (Met-sämuuronen 2008, 16–18.) Halusin tehdä laadullisen tapaustutkimuksen, koska haluan saada tietoa nuorten omista haluista ja toiveista oman elämänsä ja itsenäistymisensä suhteen. Halusin tuoda tutkimuksessani esille nuorten sen hetkisen elämäntilanteen ja sen, kuinka he voivat omaan elämänsänsä vaikuttaa.

Tutkimukseni kohderyhmäksi valitsin kalajokiset, itsenäisempää asumista lähellä olevat kehitysvammaiset nuoret. Vilkan (2005, 97–98, 103) mukaan laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutettu tutkimus tarkastelee ihmisten välistä, sosiaalista, merkitysten maailmaa. Laadullisen tutkimuksen päämääränä ovat ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudestaan. Näiden kuvausten oletetaan sisältävän asioita, jotka ovat ihmiselle itselleen elämässään tärkeitä ja merkityksellisiä. Laadullisen tutkimusmenetelmän tarkoituksena on tutkittavien ymmärryksen lisääminen tutkittavasta asiasta ja tämän avulla vaikuttaa myönteisesti asiaan liittyviin ajattelu- ja toimintatapoihin. Tutkimukseni avulla nuoret saavat kokemusta siitä, että myös heidän mielipiteillään ja sanomisillaan tulee olemaan merkitystä.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tein haastattelut teemahaastattelulla. Puolistrukturoitu haastattelu antoi minulle mahdollisuuden saada enemmän tietoa siitä, mitä haastateltavat tulevilta asumispalveluiltaan haluavat. Käytin tutkimuksessani kuitenkin hyödyksi myös lomakehaastattelun menetelmää. Vilkan (2009,105) mukaan niin lomake- kuin teemahaastattelun kysymysten teossa auttaa kohderyhmän tuntemus. Itse suoritin opiskeluni aikana kaksi harjoittelua kehitysvammahuollossa, joissa olin jo tutustunut haastateltaviin. Myös oma esiymmärrykseni aiheesta antoi lisää varmuutta haastattelutilanteisiin. Oma esiymmärrykseni saa tu-

kea tutkimukseni viitekehuksesta. Nämä kaksi tekijää yhdessä helpottivat teemojen valitsemisessa haastattelurunkoon.

Puolistrukturoiduille haastatteluille ominainen piirre on, että jokin haastattelun näkökulma on sovittu, mutta ei kaikkia (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47). Teemahaastattelu on yleisimmin käytetty tutkimushaastattelun muoto. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta otetaan keskeiset aiheet tai teema-alueet, joita on välttämätön käsitellä, jotta tutkimusongelmaan vastataan. Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat samat kaikille haastateltaville, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole, vaan haastateltava voi vastata omin sanoin. Ennen haastattelutilannetta tulee vielä varmistaa haastateltavalta hänen tietoisuutensa, mihin tarkoitukseen tutkimus tulee ja että haastateltava on yhä suostuvainen haastatteluun. (Vilka 2005,101–102,112; Aaltola & Valli 2001, 26.)

Tutkimuksessani teemoina olivat kehitysvammaisen nuoren tämänhetkinen tilanne, toivottu asumismuoto tulevaisuudessa, nuoren avun ja tuen tarve päivittäisissä toiminnoissa ja muuton mahdollinen ajankohta. Teemat olivat selkeät ja johdonmukaiset. Valitsin tutkimukseeni nämä teemat, koska uskoin niiden palvelevan tämän tutkimuksen tarkoitusta mahdollisimman hyvin. Teemojen valinnassa yritin huomioida ne seikat, mistä uskoin olevan hyötyä myös opinnäytetyön tilaajalle eli Kalajoen kaupungin kehitysvammahuollolle. Pystyin teemojen avulla tarkentamaan kysymyksiä haastateltavalle sopivaan muotoon ilman, että kysymyksen merkitys muuttui. Teemahaastattelu antoi myös mahdollisuuden esittää kysymyksiä haastateltavalle sopivassa järjestyksessä. Laitoin haastattelulomakkeeseen ennalta asettamieni kysymysten lisäksi myös avoimia kysymyksiä, joihin haastateltavalla oli mahdollisuus vastata omin sanoin. Tämän tein sen vuoksi, että saisin mahdollisimman monipuolisesti tietoa haastateltavan toiveista eivätkä kysymykset olisi liian johdattelevia tietynlaisiin vastauksiin.

4.4 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston kerääminen

Tutkimukseeni valitsin kohderyhmäksi 17–32 -vuotiaat nuoret aikuistuvat kehitysvammaiset. Iän rajauksen lisäksi tutkimuksen kriteerinä haastateltavien valinnalle oli se, että he ovat yhä kotona asuvia, omaan kotiin lähitulevaisuudessa muuttavia nuoria. Vilkan (2005) mukaan haastateltavien valinta pohjautuu siihen, mitä ollaan tutkimassa. Haasta-

teltavat voidaan valita joko teemaa tai tutkittavaa asiaa koskevan asiantuntemuksen tai kokemuksen perusteella. Tärkeä huomio on, että haastateltavalla on omakohtainen kokemus asiasta. Haastattelumuodon valinta on riippuvainen haastateltavista ja tutkimuksen aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2004, 197).

Kohderyhmän valinnassa käytin harkinnanvaraista otantaa. Tarkoituksena oli löytää juuri ne henkilöt, joille itsenäisempään asumiseen muuttaminen on lähivuosina ajankohtaista. Eskola ja Suorannan (1998, 16,18) mukaan harkinnanvaraisella otannalla tarkoitetaan tutkijan teoreettisen pohjan avulla luomia kriteereitä, joiden avulla aineiston hankintamenetelmä ja kohderyhmän valinta määräytyy. Toisin sanoen kohderyhmä muotoutuu tutkimukselle asetettujen kriteerien täyttävistä henkilöistä. Tarkkaan valittu kohderyhmä takaa luotettavat tutkimustulokset sekä tärkeimmän kriteerin, laadun. Tämän vuoksi, että haastateltavilta tulisi esiin tutkimuksen kannalta oleellista tietoa tutkitavasta asiasta.

Valitsin haastateltavat yhdessä yhdyshenkilöni, kehitysvammahuollon johtaja Päivi Siiroksen kanssa. Yhteensä haastattelupyynnöjä lähetettiin kahdeksan. Ensimmäisen kyselyn mahdollisista haastateltavista suoritin tammikuussa 2012 projektiharjoitteluni yhteydessä. Laitoin kyselylomakkeen yhteyteen haastattelupyynnön, johon haastatteluun suostuvilla oli mahdollisuus laittaa omat osoitetietonsa ja puhelinnumerosa. Tämän kautta löytyi ainoastaan yksi vapaaehtoinen haastateltava. Kaksi haastateltavaa sain helmikuussa 2012 yhdessä Päivi Siiroksen kanssa laatimani ja lähettämäni haastattelupyynnönlomakkeen kautta. Tähän pyyntöön vastausaikaa oli viikko. Neljännen haastateltavan löytymisestä kiitos kuuluu Päivi Siiroselle, joka sai suostumuksen haastatteluun puhelimitse. Tutkimukseen suostuneet nuoret olivat antaneet yhteystietonsa suostumislomakkeessa. Alun perin minulla oli haastattelukriteerinä 15–22 vuoden ikä, mutta jouduin laajentamaan ikäjakaumaa, jotta tutkimus toteutuisi.

Tutkimusluvan sain kesällä 2012. Kävin ennen haastatteluja haastattelurungon läpi, jotta se todella palvelisi opinnäytetyön tilaajan tarpeita. Tämän jälkeen soitin haastateltaville ja sovin haastattelun ajankohdan sekä paikan, jossa haastattelut tehtäisiin. Kerroin myös, että tarkoituksena on juuri nuoren haastattelu, vaikka haastattelutilanteessa olisi-kin läsnä vanhempi/läheinen. Opinnäytetyön tilaajan toiveesta tutkimuksessa kartoitet-

tiin myös tilapäishoidon tarve, koska uusia tilapäispaikkoja voitaisiin mahdollisesti sijoittaa uuteen asumisyksikköön.

Haastattelijalla on oma roolinsa haastattelutilanteessa. Hänen tulee olla samaan aikaan osallistuva, mutta kuitenkin minimoida omaa rooliaan. Haastattelijan tulisi olla puolueeton, eikä hän saisi osoittaa omia mielipiteitään tai osallistua väittelyyn. Haastattelun kommunikaation tulisi olla luontevaa eikä niinkään kaavamaista. Haastattelijan rooliin kuuluukin kommunikaation helpottaminen ja tiedon hankkiminen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 96–97.)

Suoritin haastattelut elo-syyskuussa 2012. Haastattelin neljää nuorta, joille itsenäisempään asumismuotoon muuttaminen on lähivuosina ajankohtaista. Kaikissa haastattelutilanteissa oli mukana myös kehitysvammaisen nuoren vanhempi. Ennen haastattelun aloittamista kerroin itsestäni, opiskelustani ja siitä, mihin tarkoitukseen haastattelut tulevat. Tein haastattelujen aikana tarkentavia kysymyksiä, jos jokin kohta jäi minua askarruttamaan. Haastattelujen kesto oli noin 30–40 minuuttia. Osa haastateltavista koki tämänkin ajan jo pitkäksi. Tämä näkyi levottomuutena ja epämääräisenä liikehdintänä. Pitkästyminen ja haastattelutilanteeseen väsyminen ilmenivät myös katseen harhailemisena.

Koska kyseessä oli erityistä tukea tarvitseva nuori, tuli minun huomioida se myös haastattelua tehdessä. Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan helpommin luettavaa ja ymmärrettävää kuin suomen kieli. Se on suunnattu niille ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. (Papunet, hakupäivä 3.6.2012.) Kahdella haastateltavalla oli kommunikointivaikeuksia, jonka vuoksi he tarvitsivat toisen henkilön läsnäoloa haastattelutilanteessa mahdollisten epäselvyyksien ehkäisemiseksi tai väärinymmärrysten välttämiseksi. Vaikka henkilö ei kommunikoi puheella, se ei tarkoita sitä, ettei henkilöllä olisi näkemyksiä ja kykyä tehdä päätöksiä (Sosiaaliportti, hakupäivä 20.9.2012).

Haastattelutilanteista yritin luoda rauhallisia. Kysymykset olivat lyhyitä, selkeitä sekä helposti ymmärrettäviä, ja niihin oli helppo vastata, eivätkä ne johdatelleet nuorta tietynlaisiin vastauksiin. Kaikki kysymykset olivat samat kaikille haastateltaville. Haasta-

teltavilla ei ollut mahdollisuutta vastata kysymyksiin kyllä/ei- periaatteella. He joutuivat omin sanoin kertomaan mielipiteensä kysytyihin kysymyksiin.

4.5 Aineiston analysointi

Kun tutkimusaineisto on kerätty, muutetaan se tutkittavaan muotoon. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä analysoitava aineisto on kuva- tai tekstimuodossa. Tutkimusaineisto tulee muuttaa sellaiseen muotoon, jossa sitä on mahdollista tutkia. Litteroinnilla tarkoitetaan haastattelujen muuttamista tutkittavaan muotoon. Litterointi helpottaa tutkimusaineiston analysointia eli tutkimusaineiston järjestelmällistä läpikäyntiä, aineiston ryhmittelyä ja luokittelua. Haastateltavan puhetta ei saa muokata eikä muuttaa litterointia tehtäessä. (Vilka 2005, 113, 115–116.)

Toteutin haastatteluaineiston analysoinnin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Opinnäytetyössäni teemahaastattelurungon suunnittelua ja saadun aineiston analyysia ohjaa teoria kehitysvammaisen nuoren itsenäistymisestä, aikuistumisesta ja muutosta omaan kotiin. Teoriaohjaava sisällönanalyysi on menetelmä, joka on hyvin soveltuva laadullisiin tutkimuksiin. Sisällönanalyysijä on useita erilaisia, mutta niitä kaikkia yhdistää aineiston analysoinnissa tietty järjestys. Ensin aineistosta kerätään olennainen tieto, ja sen jälkeen on vuorossa luokittelu, teemoittelu tai tyypittely. Aineisto hajotetaan ensin osiin, käsitteellistetään ja sen jälkeen kootaan uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Analyysi jaotellaan kolmeen eri vaiheeseen: aineoston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusteriointiin eli ryhmittelyyn ja lopuksi abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. Käsitteet yhdistämällä saadaan tutkimustehtävään vastaus. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä analysoitavat aiheet kerätään vapaasti tutkittavasta aineistosta ja loppuvaiheessa analyysin apuna voidaan käyttää aiempaa teoretietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92, 96–97, 110,115.)

Alun perin minulla oli tarkoitus nauhoittaa haastattelut. Mietittyäni asiaa tarkemmin sekä keskusteltuani asiasta kehitysvammahuollon johtajan kanssa tulimme yhteisymmärrykseen siitä, että kohderyhmä huomioiden haastattelut olisi varmempaa toteuttaa ilman nauhoitusta. Tämä oli oikea ratkaisu. Haastateltavat olivat jännittäneet etukäteen haastattelutilannetta jo aiheen takia. Haastateltaville kerroin heti alussa että mihinkään ei tarvitse muuttaa nyt tällä sekunnilla ja se rauhoitti hieman haastateltavia. Uskon, että

myös vanhemmilla oli ollut oma osuutensa asiaan, sillä usein kehitysvammaisen nuoren muutto pois lapsuudenkodista on herkempi aihe vanhemmalle kuin itse nuorelle. Haastattelujen nauhoitus olisi ollut mielestäni luontevampaa esimerkiksi tutkimuksessa, jossa kartoitetaan jo muuttaneiden mielipiteitä.

Aloitin aineiston käsittelyn kunkin haastattelun jälkeen. Luin tekemäni muistiinpanot useaan kertaan läpi sekä kävin läpi mielessäni haastattelutilannetta. Koska olin tehnyt tarkat muistiinpanot haastatteluista, minun oli helppo jakaa ne haastattelun teemojen mukaisiin osiin. Tein itselleni aineistosta kysymyksiä, kuten miten nuoret käsittävät itsenäisen asumisen, muuttamisen, yövalvonnan ja avun ja tuen tarpeen. Alleviivasin tekemistäni yhteenvedoista ne asiat, jotka tukivat viitekehystäni. Aineiston pelkistämisen tein yksi haastattelu kerrallaan. Koska olin kirjoittanut haastattelujen vastaukset sanasta sanaan, minulle ei tullut tilannetta, jossa olisin ollut ristiriidassa omien tulkintojeni ja nuorten vastausten kesken.

Aineiston pelkistämisen jälkeen suoritin aineiston ryhmittelyn. Yhdistelin samankaltaiset pelkistetyt ilmaukset. Tämän jälkeen laitoin samanlaiset pelkistetyt ilmaukset alaluokkaan ja loin niille yläluokan. Analysointivaiheessa haastatteluista nousi selkeästi esiin *kuulluksi tuleminen, turvallisuus, päätöksenteko ja sosiaalisuus*. Muodostin näistä alaluokat, joille loin yhteisen yläluokan *itsenäistyminen*. Koska nämä asiat ovat selkeästi yhteydessä nuorten käsitykseen siitä, mitä itsenäinen asuminen tulevaisuudessa tarkoittaa, liitin nämä pääluokkaan *tulevaisuus ja asuminen*. Yhdistävä luokka on luotu tutkimustehtävään ja viitekehukseen pohjautuen. Toisin sanoen loin alaluokat, joiden pohjalta muodostin yläluokat, jonka jälkeen sain pääluokat. Pääluokkia sain muodostettua kaksi: *avun ja tuen tarve päivittäisissä toiminnoissa ja tulevaisuus ja asuminen*. Pääluokkien muodostaminen oli selkeää. Pääluokat pohjautuvat teemahaastattelurunkoon, mikä helpotti haastattelujen analysointia.

Osatutkimustehtävääni, avun ja tuen tarpeiden määrittelyyn, vastaukset olivat suppeampia kuin varsinaiseen tutkimustehtävään. Nuorilla oli vaikeuksia ymmärtää, mitä avun ja tuen tarve käsitteinä sisältävät. Tutkimustehtävässäni avun ja tuen tarve kartoittamisessa pelkistin ensin nuorten vastaukset esimerkiksi *Mulla on rollaattori käytössä joka päivä, helpommin tulkittavaksi lauseeksi Apuvälineen käyttö jokapäiväistä*. Vahvistavuutta tutkimukselleni sain vertaamalla omia tulkintojani aiempiin samantyyppisiin tutkimuk-

siin. Tutkimukseni teoriapohjaa hyödynsin analysointivaiheessa taustatukena tutkimukselleni ja teorian liitin tutkimukseeni mukaan johtopäätöksissä.

TAULUKKO1. Pääluokan ”Tulevaisuus ja asuminen” muodostaminen.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Saa ihte päättää missä asuu	Saa päättää itse	Päätöksenteko	Itsenäistyminen	Tulevaisuus ja asuminen
Sais oman huoneen ja uusia kavereita	Oma huone ja uusia kavereita			
Että olis samanikäistä seuraa	Samanikäinen seura	Sosiaalisuus		
Että asuis lähellä vanhempia	Asuisi vanhempien lähellä	Turvallisuus		
Kiva tämmönen haastattelu niin saa ihte sanua mitä haluaa	Saa itse sanoa mitä haluaa	Kuulluksi tuleminen		

Esimerkki 1. Aineiston pelkistäminen.

alkuperäinen ilmaus > pelkistetty ilmaus > alaluokka > yläluokka > pääluokka

Saa ihte päättää missä asuu > saa päättää itse > päätöksenteko > itsenäistyminen

>tulevaisuus ja asuminen

Esimerkki 2. aineiston pelkistäminen.

Alkuperäinen ilmaus

Pelkistetty ilmaus

Pärjään ilman yövalvontaa
vettä

Ei yövalvonnan tar-
vetta

Kyllä määhä haluan yövalvonnan tai
jonku joka käy yöllä kahtomassa

Tarve yövalvontaan

4.6 Tutkimuksen luotettavuus

Jokainen laadullinen tutkimus on ainutkertainen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on mitattavissa siitä, kuinka tarkkaan tutkija selostaa tutkimuksen eri vaiheet ja niiden toteuttamisen. Yksi luotettavuuden kriteeri on tutkija ja hänen rehellisyytensä kertoessaan tutkijan tutkimuksessaan tekemistä valinnoista, teoista ja ratkaisuista. Tutkijan onkin arvioitava tutkimuksensa luotettavuutta jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla. (Vilka 2005, 158–159.) Lähteiden luotettavuutta on mietittävä kriittisesti (Hirsjärvi ym.2008, 176,214). Olen valinnut tutkimukseni lähteiksi mahdollisimman monipuolisesti erilaisia lähteitä. Olen myös tutkimuksessani pyrkinyt lähteiden alkuperäisyyteen. Olen hakenut tietoa alan kirjallisuudesta, pro gradu- töistä, tutkielmista, sähköisistä tietokannoista ja eri ammattialojen julkaisuista.

Laadullisissa tutkimusraporteissa kriteerejä ovat uskottavuus, riippuvuus, siirrettävyys ja vahvistettavuus. Uskottavuus saavutetaan, kun lukija on ymmärtänyt, miten analyysi on tehty ja mitkä ovat tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset. Siirrettävyys puolestaan edellyttää huolellista tutkimuskontekstin kuvausta, osallistujien valinnan ja taustojen selvittämistä, aineiston ja analyysin tarkkaa kuvausta. Kvalitatiivisen tutkimuksen luo-

tettavuuden arvioinnissa voidaan myös tuoda esiin muun muassa otoksen valintaa, tutkimuksen tarkoitusta ja sen merkitystä, analyysiä, tulkintaa ja eettisiä näkökulmia. Tutkijan on kuitenkin itse osattava arvioida, mitkä luotettavuuden arvioinnin kriteerit soveltuvat hänen aineistoonsa. Kaikkia kriteerejä ei ole mahdollista käyttää kaikissa aineistoissa (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160,166.)

Tarkastin omat tulkintani ennen johtopäätösten tekoa, mikä vahvisti tutkimukseni uskottavuutta. Vahvistettavuus korostui verratessani omia tulkintojani aiempiin tutkimuksiin, jotka tuon esille viitekehyksessä. Tämä lisäsi tutkimukseni luotettavuutta etenkin, kun tein opinnäytetyöni yksin. Tutkijana olen tavoitellut tutkimukseni tulkinnan lähtökohdaksi juuri nuorten omat ajatukset ja mielipiteet. Tutkimukseni tuloksia voidaan pitää vain suuntaa antavina, sillä tapaustutkimuksena tuloksia ei voida yleistää. Yksilöllisyys korostuu tutkimuksessani, jolloin tutkimukseni tulokset ovat riippuvaisia tekemistäni tulkinnoista ja nuorten ajatuksista ja toiveista.

Annoin haastateltaville itselleen mahdollisuuden valita haastattelun ajankohdan ja paikan, jossa haastattelu tehdään. Tämän tein sen vuoksi, että haastateltavalle haastattelutilanne voi olla outo ja uusi, mutta tuttu ja turvallinen paikka antaa mahdollisuuden nuorelle turvalliseen haastatteluympäristöön. Kaikki haastateltavat valitsivat oman kotinsa haastattelupaikaksi. En nauhoittanut haastatteluja vaan kirjoitin muistiinpanot käsin. Nauhoittamatta jättämisen koin myöhemmin oikeaksi ratkaisuksi, sillä haastateltaviani jännitti jo pelkkä haastattelutilanne. Haastattelutilanteen koin vapautuneemmaksi ilman nauhoitusta. Yksi haastattelu kesti kauemmin, sillä haastateltava halusi kertoa omasta opiskelustaan sekä toiveammateistaan. Haastattelujen jälkeen kävin haastatteluaineiston tuoreeltaan läpi puolueettomasti ja ilman ennakko-odotuksia.

4.7 Tutkimuksen eettisyys

Kaikki tutkimukset sisältävät eettisiä ratkaisuja. Tutkijan tulee tietää tutkimuksen eettiset kysymykset ennen tutkimusta. Tutkimuksen tarkoitus tulisi olla selvillä ja tutkimuksessa tulee taata haastateltavan luottamuksellisuus. Eettiset ratkaisut kulkevat tutkimuksen kaikissa vaiheissa mukana. Tutkittavien henkilöiden eettisyys tulee esiin muun muassa anonyymiteetin suojaamisessa, luottamuksellisuudessa sekä aineiston asianmukaisessa tallentamisessa. Tutkijalla tulee olla humaani ja kunnioittava näkökulma tutkitta-

van kohtelussa. Tutkimusaiheen valinta on jo sinänsä eettinen ratkaisu (Hirsjärvi ym. 2004, 19–20, 26, Hirsjärvi ym. 2001, 26–27.) Omat eettiset ratkaisuni kulkivat tutkimuksen mukana tutkimuksen suunnittelusta raportointiin. Haastateltujen nuorten mielipiteet on tuotu tutkimuksessa julki juuri nuorten omin sanoin haastatteluja muuttamatta.

Valitsemani tutkimusaihe perustuu omaan kiinnostukseeni erityishuoltoa kohtaan. Myös yhteistyökumppanini kiinnostus samaan tutkittavaan aiheeseen edesauttoi aiheen valintaa. Opinnäytetyötä tehdessäni pyrin jättämään omat ennakkokäsitykseni tutkittavasta asiasta taka-alalle, jotta tutkimus toisi esiin juuri nuorten mielipiteet ja ajatukset tutkittavasta asiasta. Kerroin ennen varsinaista haastattelua että haastateltavalla on lupa keskeyttää haastattelu milloin tahansa, jos haastattelutilanne käy hänelle hankalaksi tai hän kokee vastaamisen epämukavaksi. Haastattelua voidaan jatkaa haastateltavan niin halutessa. Haastateltavalla oli myös oikeus olla vastaamatta johonkin kysymykseen niin halutessaan.

Ennen haastattelutilannetta kerroin haastateltavalle, mitä asioita haastattelussa on tarkoitus käydä läpi. Varasin siihen aikaa haastattelun alussa, ennen kuin aloitin varsinaisen haastattelun. Kerroin haastateltaville tarkasti kuinka heidän anonymiteettiään tullaan suojaamaan. Koska haastateltavien paikkakunta on pieni, on tunnistettavuuden riski suuri. Näin ollen tutkimus ei tuo ilmi haastateltavien nimiä, opiskelupaikkoja tai muuta sellaista tietoa, josta haastateltu nuori olisi mahdollista tunnistaa. Kerroin myös haastateltaville missä vaiheessa tulen tuhoamaan suostumuslomakkeet sekä muistiinpanot haastatteluista. Jokaisessa haastattelutilanteessa oli kehitysvammaisen lähiomainen mukana, jonka vuoksi selvensin ennen haastattelua mukana oleville ketä haastatellaan ja mikä on omaisen rooli tilanteessa. Omaisen rooli haastattelutilanteessa oli olla henkisenä tukena haastateltavalle.

Hirsjärvi ym. (2010, 23–25) korostaa tutkimuksen eettisiä periaatteita joita ovat luottamuksellisuus, haastateltavien vapaaehtoinen suostumus haastatteluun ja haastateltavien henkilöllisyyden suojaaminen. Opinnäytetyön tulee kunnioittaa siihen haastateltuja henkilöitä ja heidän itsemääräämisoikeuttaan. Omassa tutkimuksessani haastateltavien henkilötiedot eivät tule missään vaiheessa julki. Kaikki haastatellut nuoret olivat tutkimuksessa mukana vapaaehtoisesti.

5 MUUTOS NYKYISESTÄ TULEVAISUUTEEN

Avun ja tuen tarve päivittäisissä toiminnoissa

Nuoret eivät haastattelun alussa osanneet hahmottaa, mitä avun ja tuen tarpeilla tarkoitetaan. Nuorille oli myös epäselvää, mitä avun ja tuen tarpeita heillä olisi mahdollisuus saada. Nuorilla on tällä hetkellä apuvälineitä käytössään, kuten kuulolaite, kolmipyöräinen polkupyörä, rollaattori ja suihkutuoli. Toisaalta nuoret toivoivat puheen tuottamisen helpottamiseksi apuvälinettä, esimerkiksi puhekommunikaattoria kommunikoinnin tueksi. Joillakin nuorilla avun ja tuen tarve oli ympärivuorokautista. He kokivat tämän hetkisen avun ja tuen tarpeen olevan riittävää, koska kotona asuminen onnistuu vanhempien antaman avun ja tuen keinoin. Nuoret tarvitsisivat mielestään esimerkiksi henkilökohtaisen avustajan palveluita tulevaisuudessa itsenäisemmän asumisen onnistumiseksi. Toisaalta nuoret kokivat pärjäävänsä perheen antaman avun ja tuen keinoin, eivätkä kokeneet tarvitsevansa muuta. Nuorilla oli kuitenkin kokemusta avun ja tuen tarpeista jostakin elämänvaiheesta.

Nuoret kokivat, että vanhemmat eivät enää ole auttamassa, kun muuttaminen itsenäisempään asumiseen tapahtuu. Nuorten mielestä vanhempien ei tarvitsisi enää huolehtia heistä samalla tavalla kuin tällä hetkellä. Vähemmistö nuorista koki ajatuksen henkilökohtaisesta avustajasta epämiellyttäväksi. Heidän mielestään henkilökohtainen avustaja ei tuntisi nuorta tarpeeksi, jotta voisi olla avustamassa arjessa. Nuoret toimivat tällä hetkellä itsenäisesti arjessa ja vapaa-aikana, eivätkä koe, että avun ja tuen tarve lisääntyisi tulevaisuudessa. Toisaalta nuoret kokivat, että haluaisivat itselleen kaverin, jonka kanssa voisi harrastaa jotain, mutta olisi mukavaa, jos kaveria ei ole, palkata henkilökohtainen avustaja.

En halua mitään avustajaa kotiin, pärjään itekin.

No että vois käyä vaikka lenkillä jonku kans.

Nuoret kertoivat, että vanhemmat ja muut läheiset auttavat tarvittaessa, jos tarvitsee esimerkiksi avustajaa kaupassakäyntiin tai johonkin tilaisuuteen. Nuoret kokivat vanhemmiltaan ja läheisiltään saadun avun ja tuen tarpeen olevan riittävää, eikä avun ja tuen muotoja tarvitsisi heidän mielestään tällä hetkellä lisätä. Nuorten mielestä vanhemmat auttavat mielellään tarvittaessa.

Tulevaisuus ja asuminen

Nuoret olivat tyytyväisiä tämänhetkiseen elämäntilanteeseensa. Haastatellut nuoret asuvat tällä hetkellä yhdessä vanhempiensa kanssa. Enemmistö nuorista opiskelee. Vähemmistö nuorista käy monitoimikeskuksessa kahtena päivänä viikossa töissä. Nuoret kertoivat olevansa tyytyväinen työskentelyyn monitoimikeskuksessa ja toivoivat saavansa käydä siellä useampana päivänä että näkisivät ystäviä. Vapapäivinä nuoret viettävät aikansa yleensä kotona. Nuoret kertoivat odottavansa ammattiin valmistumista, ennen kuin ajattelevat kotoa pois muuttoa. Nuorilla oli kokemusta kotoa poissa olemisesta toisella paikkakunnalla tapahtuneen opiskelun myötä ja tilapäishoidon vuoksi.

Jos vaikka pääsis kauppaan töihin tai leikkaamaan nurmikkaa.

Tällä hetkellä nuoret eivät tarvitse tilapäishoitoa. Nuoret toivoivat, että tilapäishoitoon olisi mahdollisuus tarvittaessa. Nuoret toivoivat myös, että tilapäishoidossa olisi muita samanikäisiä. Nuorilla oli kokemusta tilapäishoidosta, joka oli toteutettu ryhmäkodissa, mutta he olivat kokeneet sen epämiellyttäväksi juuri asukkaiden suurten ikäerojen vuoksi. Nuoret kertoivat senhetkisen tilapäishoitoon käytetyn ryhmäkodin olleen miellyttävä juuri kodinomaisuutensa vuoksi. Nuorten mielestä tila oli ollut sopivan kokoinen (4 asukasta) ja huoneet olivat olleet tarpeeksi tilavia. Tämä oli lisännyt kodinomaisuuden tunnetta.

Voishan sinne mennä viikonlopuksi joskus, jos siellä olisi samanikäistä porukkaa.

Nuoret toivoivat muuttavansa pieneen kodinomaiseen ryhmäkotiin. Heidän mielestään olisi tärkeää asua kodissa, jossa olisi samanikäisiä ihmisiä asumassa. Toisaalta asumisen vaihtoehtona nähtiin tukiasunnossa tapahtuva itsenäinen asuminen, jossa tuen tarve on vähäinen. Nuoret toivoivat, että kodissa olisi mahdollisuus osallistua arjen toimintoihin, kuten ruoanlaittoon ja siivoukseen. Nuorilla oli kokemusta kotitöiden tekemisestä ja arjen toimintoihin osallistumisesta. Nuoret kokivat tärkeäksi sen, että kodissa olisi säännöllinen päivärytmi. Nuorten mielestä päivärytmi loisi osaltaan turvallisuuden tunnetta ja helpottaisi asumista. Nuoret toivoivat, että talossa olisi yövalvonta, mutta toisaalta he olivat sitä mieltä, että yöhoitajan ei tarvitsisi olla koko ajan läsnä, vaan että hänet saisi kutsuttua tarvittaessa. Nuoret pitivät tärkeänä sitä, että kotiin olisi mahdollisuus ottaa mukaan itselleen tärkeitä asioita, kuten lemmikkieläimen.

Oma televisio ja koira kaveriksi.

No että saisi uusia kavereita.

Nuoret toivoivat, että tuleva asuinympäristö olisi itselle turvallinen. Heidän mielestään turvallisuutta toisi rauhallinen asuinympäristö, lyhyet välimatkat esimerkiksi mahdolliseen työpaikkaan tai kauppaan. Toisaalta nuoria häiritsi epätietoisuus siitä, mihin aikaan olisi mahdollista muuttaa tai voiko muuttaa ollenkaan. Nuoret toivoivat, että koti, johon muuttaa, olisi rauhallinen, jotta asuminen olisi helpompaa mahdollisesti käytössä olevien apuvälineiden, kuten kuulolaitteen vuoksi.

Ei juoppoja ja semmoisia sais olla naapurissa.

Nuoret eivät tällä hetkellä kokeneet muuton olevan ajankohtaista. He eivät osanneet määritellä, kuinka monta vuotta he kotona vielä asuvat. He kokivat, että kun kotona pystyy vielä asumaan, ei ole kiirettä muuttaa muualle. Nuorten mielestä on hyvä tietää, että mahdollisuus muuttoon on olemassa, kun aihe tulee ajankohtaiseksi heidän elämässään. Nuoret kokivat muuttamisesta keskustelemisen tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Muuttamisen ajankohtaa oli haastateltavien vaikea hahmottaa. Se tuntui heistä kaukaiselta ajatukselta.

Muutamman vuoden tässä kotona asun vielä.

Täytyy harkita semmosta muuttoa vielä ja miettiä.

En mää nyt justiin oo muuttamasa mihinkään.

Nuoret toivoivat asuvansa tulevaisuudessa samalla paikkakunnalla kuin vanhempansa. He kokivat lapsuudenkodin lähellä säilymisen tärkeäksi. Se loisi heidän mielestään turvallisuuden tunteen. Toisaalta lapsuudenkodin läheisyys koettiin tarpeelliseksi mahdollisten hätätilanteiden varalta. Jos esimerkiksi nuorelle sattuisi jotakin, niin äiti tai isä pääsisi pian nuoren tykö. Nuoret kokivat, että pelkkä tieto vanhempien kanssa samalla paikkakunnalla olemisesta luo sekä nuorelle että vanhemmalle turvallisuutta puolin ja toisin.

Olis lähellä äitiä ja isää.

Voisi käydä vanhempia moikkaamassa.

Nuoret kokivat oman äänensä ja mielipiteensä kuulluksi tulemisen tärkeäksi. He kokivat sen olevan osa itsenäistymistä. Nuorten mielestä oli tärkeää, että heidän mielipiteillään on merkitystä ja että ne otetaan tosissaan. Nuoret toivoivat, että heidän ajatuksensa ja mielipiteensä huomioidaan asumista suunniteltaessa. Nuoret kokivat, että on mukavaa ja kivaa kun saa itse sanoa missä haluaa tulevaisuudessa asua.

Kiva tämmönen haastattelu niin saa ihte sanua mitä haluaa.

Perheen merkitys nousi jokaisessa haastattelussa vahvasti esille. Nuoret olivat keskustelleet muutosta omien vanhempiensa kanssa. Nuorten mielestä vanhemmat tukevat muuttamista ja antavat nuorelle mahdollisuuden muuttaa. Nuorten mielestä vanhempien tulisi ensin hyväksyä paikka, johon nuori olisi muuttamassa.

Olishan se mahtavaa muuttaa johonkin omaan kotiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on kartoitettu nuorten kehitysvammaisten toiveita itsenäisestä asumisesta. Tutkimus tuo myös esille ne avun ja tuen tarpeet, jotka mahdollistavat nuorten itsenäisemmän asumisen. Tutkimustulokset antavat tietoa siitä, minkälaista asumista juuri nämä nuoret haluavat. Tutkimustulokset antavat yhteistyökumppanilleni Kalajoen kaupungille mahdollisuuden kehittää kehitysvammaisten asumispalveluja näitä tutkimustuloksia hyödyntäen. Tässä osiossa tulen tarkastelemaan tutkimukseni tuloksia suhteessa viitekehukseen, joka muodostuu teoriasta sekä aiemmasta tutkimustiedosta, jota olen omassa tutkimuksessani hyödyntänyt.

Ennen tutkimussuunnitelman tekoa olin yhteydessä yhteyshenkilöni opinnäytetyöni tilaajan kanssa, jotta tutkimukseni koostuisi juuri niistä asioista, joita he toivoivat tutkimuksessani tutkittavan. Toiveena oli ensisijaisesti kartoittaa nuorilta, minkälaista asumista he tulevaisuudessa haluavat. Myös avun ja tuen tarpeiden kartoittaminen koettiin tärkeäksi. Opinnäytetyön tilaaja halusi myös, että selvittäisin tilapäishoidon tarpeen. Teemahaastattelu antoi nuorelle mahdollisuuden vastata omin sanoin häntä itseään koskevaan tärkeään asiaan.

Yleisesti ottaen haastateltavat nuoret olivat valmiita muuttamaan itsenäisempään asuimuotoon lähitulevaisuudessa. Haastatelluilla nuorilla oli samansuuntaiset ajatukset siitä, minkälainen asuimuoto olisi heille mieluinen. Kaikki nuoret olivat miettineet muuttoa ja sen merkitystä itselleen ja lähipiirilleen. Kaikki nuoret olivat myös keskustelleet asiasta omien vanhempiansa kanssa. Myös Paavolan tutkimus tuo ilmi vanhempien antaman tuen merkityksen nuorelle. Paavolan mukaan nuoren muuttaminen edellyttää vanhempien myönteistä asennetta ja suostumusta. Vanhempien ja nuoren valmiudet ja voimavarat ovat yleensä yhtenäisiä. (Paavola 2006, 65.)

Tutkimustulosteni perusteella haastatellut nuoret haluavat asumisyksikön, jossa olisi mahdollisuus tukiasumiseen tai pienimuotoiseen ryhmäkotiasumiseen. He toivoivat että olisi käytössä oma huone, jossa olisi oma wc. Haastateltavat toivoivat että heillä olisi mahdollisuus osallistua kaikkiin kodin toimintoihin. Myös yövalvonta koettiin tärkeäksi

asiaksi. Tutkimuksen mukaan nuorilla kehitysvammaisilla nuorilla on tarvetta samanikäiseen seuraan.

Kehitysvammaisen verkoston sekä turvallisuuden kannalta on tärkeää, että asumisyksikkö sijaitsee kotiseudulla, jollei henkilö toivo muutoin. (Asiakaslaki 4§, Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta 2010.) Asumisyksikön sijainnilla on merkitystä ulkoiluun, liikkumiseen, asiointiin, harrastus- ja työtoimintaan ja omaisten ja tuttavien vierailuun. (Valvira, hakupäivä 20.9.2012, 15.) Ahposen tutkimus antaa myös viitteitä siitä, että asunnon hyvä sijainti tukee asukkaiden itsenäistä selviytymistä ja vähentää avun ja tuen tarvetta. Tässä tutkimuksessa nuorilla oli samansuuntaisia toiveita asumipaikan sijainnin osalta. Heillä kaikilla toiveena oli, että tulevaisuuden asuminen olisi samalla paikkakunnalla jossa heidän vanhempansa asuvat. (Ahponen, 2008, 81.)

Itsenäistyminen koettiin suureksi asiaksi, joka liittyy vahvasti omaan kotiin muuttamiseen. Muuttamisen ajankohtaan nuorilla vaikuttivat opiskelu, työn saanti ja epäselvyys siitä, mihin on mahdollisuus muuttaa. Myös Paavolan tutkimus korostaa nuoren itsenäistymistä ja irtaantumista kodista. Itsenäistymisen suunnitellut tavat ja ajankohta vaihtelevat. Paavolan mukaan nuoren itsenäistyminen koetaan normaalina ja tavoiteltavana asiana. Itsenäistymisen ajankohtaa on riippuvainen siitä, milloin itsenäistynvä nuori saa itselleen asianmukaisen kodin ja kaikkia osapuolia tyydyttävä paikka löytyy. (Paavola, 2006,44,48,54.)

Osatutkimustehtävääni eli avun ja tuen tarpeiden kartoitukseen nuorten oli vaikea vastata. Haastateltaville avun ja tuen tarve oli vaikeasti hahmoteltava asia, joten jouduin selvittämään ensin perusteellisesti. Tutkimuksessani korostui juuri nuoren oma mielipide asiasta ja heidän käsityksensä avusta, tuesta ja niiden tarpeesta. Nuoret kokivat, että vanhemmilta saatava apu ja tuki on ensisijaista. Avun ja tuen tarve ilmeni yksilöllisesti eikä tutkimuksen nuorilla avun ja tuen tarpeet olleet samanlaiset. Niemelä ja Brandtin tekemän selvityksen mukaan henkilökohtainen apu ja tuki antavat kehitysvammaiselle mahdollisuuden turvalliseen asumiseen ja aktiiviseen elämään. Asumisratkaisujen ydinkysymyksiä ovat itsemääräämisoikeus, osallisuuden sekä osallistumisen vahvistaminen. (Niemelä & Brandt 2007, 90, 102.) Avun ja tuen tarpeen arvioinnissa on kuultava asianomaista itseään (Asiakaslaki 4 §).

Yksi tulevaisuuden haasteista on kehitysvammaisten henkilöiden asumisen järjestäminen niin, että se mahdollistaa yksilöllisten asumisratkaisujen räätälöimisen kaikille kehitysvammaisille henkilöille heidän yksilöllisiä toiveitaan sekä tarpeitaan huomioiden. Tämän johdosta asumista tukevia ratkaisuja tulisi kehittää niin, että mahdollisimman moni kehitysvammaisen henkilö voisi halutessaan asua omassa asunnossaan yksilöllisen avun ja tuen turvin. (Vammaispalvelujen käsikirja, hakupäivä 20.9.2012.) Männyn tekemän tutkimukseen osallistuneet pitivät itsenäisen asumisen hyvinä puolina vapautta ja normaaliutta, jotka vaikuttavat nuoren omatoimisuuteen ja itsetuntoon. Tuettu asuminen koettiin hyvänä asumismuotona sen itsenäisyyden ja vapauden vuoksi. (Mänty 2000, 155.)

Paavolan tutkimuksessa ilmeni, että vanhemmat kokivat tärkeäksi, että nuoren asuinpaikka tuntuu nuorelle omalta kodilta. Tutkimuksen mukaan kehitysvammaisten nuorten perheiden odotukset liittyivät nuoren tukemiseen erilaisin menetelmin. Nuorella on oltava aikaa, ja hänen on saatava tukea itsenäistymiseen sekä siihen valmistautumiseen. Nuoren itsenäistymisen mahdollistavat niin vanhempien myönteinen asenne ja valmiudet irrottautua nuoresta kuin nuoren omat ominaisuudet ja asenteet. Vanhempien selkeä näkemys nuoren itsenäistymisestä ja kotoa muuttamisesta vaikuttaa positiivisesti nuoren omiin asenteisiin ja valmiuksiin. (Paavola 2006, 64.) Myös tässä tutkimuksessa nuoret kokivat tärkeäksi vanhempien tuen muuttamista ja itsenäistymistä koskevassa asiassa.

Kuulluksi tuleminen nousi jokaisessa haastattelussa esille. Haasteltaville oli tärkeää, että itsellä on mahdollisuus vaikuttaa tulevaisuuden asumiseensa kuten muillakin ihmisillä. He kokivat, että heidän mielipiteillään tulee olemaan vaikutusta asumiseen ja siihen missä asuu. Tutkimukseni antaa viitteitä siitä, että kehitysvammaisia ihmisiä tulisi kuunnella enemmän ja antaa heidän itsensä vaikuttaa enemmän omiin asioihinsa. Niemelä ja Brandtin(91, 97) selvityksen mukaan asuminen ja sen yksilöllisyys on taattava yksilöllisellä palvelusuunnittelulla, jossa huomioidaan kehitysvammaisen henkilön asunnon ja avun ja tuen tarpeet. Asumisratkaisuihin kehitetään henkilökohtaiseen apuun ja tukeen perustuvia palvelumalleja. Ydinasioita ovat asukkaan itsemääräämisoikeus, osallisuus ja osallistuminen.

7 POHDINTA

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun ollessani työharjoittelussa Kalajoen kehitysvammahuollossa. Kalajoen kaupunki pyysi minua tekemään projektiharjoitteluna asumispalveluiden kartoituksen kotiin lähetettävänä kyselynä lopuille kehitysvammahuollon piiriin kuuluville. Tästä kiinnostuneena halusin jatkaa aiheen käsittelyä myös opinnäytetyössäni. Suoritin ensin projektiharjoitteluna kyselyn Kalajoki-Merijärvi-alueen kehitysvammaisille perheille, josta sain innostuksen jatkaa aihetta hieman syvemmin opinnäytetyössä. Koska aihe on erittäin ajankohtainen Kalajoella, halusin rajata iän juuri aikuistuviiin nuoriin kehitysvammaisiin. Mietimme yhteistyökumppanini kanssa myös sitä, kuinka moni on innostunut vielä projektiharjoitteluna suorittamani kyselyn jälkeen osallistumaan tarkennettuun tutkimukseen.

Tutkimukseni aihe on ajankohtainen. Olen erittäin tyytyväinen aihevalintaani, sillä uskon sen paikallisesti lisäävän keskustelua kehitysvammaisten asumistilanteesta ja vievän asumiskeskustelua konkreettisesti eteenpäin. Kalajoella kehitysvammaisten omaiset ovat odottaneet tämän opinnäytetyön valmistumista. Ristiriitaa opinnäytetyöhöni ja sen tekemiseen on kuitenkin tuonut se, että kuitenkin opinnäytetyöhön oli vaikea löytää haastateltavia. Yksi vanhempi kertoi haastattelun jälkeen, että perhe alkoi olla kyllästynyt, kun melkein joka kuukausi on jonkinlainen palaveri tai tapaaminen erityishuollon ja koulun eri osapuolten kanssa. Ehkäpä tässä oli osasy syy vähäiseen innostukseen osallistua tutkimukseeni?

Kokemattomuuteni haastattelijana joutui tulikasteeseen jo tutkimuksen kohderyhmänkin takia. Pilottihaastattelua en tehnyt, koska koin että haastateltavien saaminen varsinaiseenkin haastatteluun oli hankalaa. Toisaalta kokemattomuuteni haastattelijana olisi saanut hyvää harjoitusta pilottihaastattelun avulla. Koin tämän kuitenkin hyväksi ratkaisuksi, sillä ”sana” tulevista haastatteluista oli kiirinyt näinkin pienessä kaupungissa. Lisäjännitystä haastattelutilanteisiin toi vanhemman läsnäolo. Jälkeenpäin haastattelutilanteita ajatellen nuoret ehkä odottivat joidenkin vastausten kohdalla lisätukea mukana olleelta vanhemmalta. Tutkimukseni etenemistä helpotti haastattelujen analysointi heti haastattelujen jälkeen. Tutkimusaineisto oli helppo kerätä, huolimatta siitä, että haastat-

teluja ei nauhoitettu. Nuorten selkeistä, osin lyhyistäkin vastauksista oli helppo löytää ne avainasiat, joista oli hyötyä tutkimuksessa. Olen tyytyväinen valitsemaani tutkimustehtävään ja osatutkimustehtävään. Mielestäni nämä tukivat toinen toistaan ja antoivat mahdollisimman selkeän lähtökohdan tutkimukselleni. Toki otannan ollessa näinkin pieni, ei tuloksia voida yleistää.

Alun perin suunnittelin opinnäytetyön tekemisen toiminnallisena opinnäytetyönä. Ensimmäisen opinnäytetyöni aiheen kariuduttua alkoi minua itseänikin kiinnostaa tehdä laadullinen opinnäytetyö. Myös teemahaastattelu aineistonhankintamenetelmänä oli kohderyhmääni ajatellen oikea valinta. Omaksi kompastuskivekseni opinnäytetyössäni koin tiedon vähyyden laadullisesta tutkimuksesta. Alkuaikoina aikani menikin siihen, kun opettelin laadullisen tutkimuksen tekemistä. Olen oppinut opinnäytetyöni tekemisestä sen, että vaikka kuinka aikatauluttaisi omia tekemisiään, voivat ne silti muuttua hyvin nopeasti. Itselläni tuli tämän prosessin aikana kaksi kertaa suuri luovuttamisen tunne juuri laadullisen tutkimuksen tiedon vähäisyyden vuoksi. Ehkä olisi ollut antoisampaa tehdä opinnäytetyö jonkun toisen kanssa. Olisi ollut mahdollisuus jakaa mielipiteitä ja ajatuksia ja olisi ollut toisen tuki päätöksien tekemisessä.

Saavutin omat oppimistavoitteeni mielestäni hyvin. Tuntemukseni kehitysvammahuolosta oli aiemmin pelkkä pintaraapaisu siihen nähden, minkä teoreettisen tiedon ja käytännön kokemuksen olen opinnäytetyöni kautta saanut. Asiakaslähtöinen työotteeni on vahvistunut. Sain harjoittaa haastattelujen kautta dialogista vuorovaikutusta. Moniammatillinen yhteistyö korostui opinnäytetyössäni. Olen kokonaisuudessaan tyytyväinen aikaansaannokseeni. Ainoa itseäni häiritsevä asia on opinnäytetyön vähäinen sivumäärä, mutta koska tapanani on kirjoittaa tiivistä tekstiä, olisi ollut itselleni väkinäistä yrittää lisätä sivumäärää.

Lähdekirjallisuutta oli saatavilla kohtuullisesti. Erilaisia tutkimuksia sekä opinnäytetöitä kehitysvammaisen nuoren aikuistumisesta ja itsenäistymisestä oli tarjolla kiitettävästi. Aluksi oli hankala rajata tutkimukseni vain tietyistä lähteistä koostuvaan viitekehykseen, mutta jälkepäin ajateltuna valitsin mielestäni juuri ne parhaimmin omaa opinnäytetyötäni tukevat tutkimukset.

Opinnäytetyöni on ollut minulle pitkä ja opettavainen prosessi. Perheen, kodin, työn ja opiskelun yhteensovittamisessa olen joutunut tekemään kompromisseja suuntaan jos toiseen. Ilman hyvää ohjausta sekä kannustusta niin ohjaavilta opettajilta kuin opponentiltakin olisin varmaan jo luovuttanut useaan otteeseen. Tässä vaiheessa, kun viimeisiä lauseita tähän opinnäytetyöhön kirjoitan, tulee tunne, onko jotain jäänyt huomioimatta tai olisiko jotakin voinut tehdä toisin/paremmiin? Varmasti olisikin, mutta tämä on minun näköiseni tuotos, ja lopputulokseen olen tyytyväinen. Kaikkein suurimman kiitoksen annan itselleni siitä, kun on antanut neljälle nuorelle mahdollisuuden mielipiteiden ja ajatusten julkittuomiseen heille itselleen tärkeässä asiassa.

Jatkotutkimusaiheita voisivat olla uuden asumisyksikön valmistuttua tyytyväisyyskysely uuden asumisyksikön asukkaille sekä vanhempien kokemuksia nuoren muutosta.

8 LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2000. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Ahponen, H. 2008. Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen. Kelan tutkimusosasto. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Asumispalvelusäätiö ASPA. Hakupäivä 10.2.2012. <http://www.aspa.fi/>

Ekmark, M., Heiniluoma, S., Huotari, I., Leino, S & Puranen, T. 2010. Omaa kotia kohti. Kehitysvammaisten tukiliitto. Ylöjärvi: Painohäme.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. 6-7 painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Impiö, P. 2005. Nuoruusiän kehitys. Teoksessa Brummer, M., & Enckell, H. Lasten ja nuorten psykoterapia. Helsinki: WSOY/Oppimateriaalit.

Kalajoen kaupunki. Kalajoen kaupungin ja Himangan kunnan yhdistymissopimus. Hakupäivä 10.2.2012.

http://www.kalajoki.fi/kalajoki/general/Uploads_files/sopimus.pdf

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY pro Oy.

Kaski, M. (toim.) Manninen, A. & Pihko H, 2009. 4 painos. Kehitysvammaisuus. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Kaski, M. (toim.) Manninen, A. Mölsä, P. Pihko, H. 2002. 1-2. painos. Porvoo: Ws Bookwell Oy.

Kehitysvammainen henkilö ja henkilökohtainen apu. Sosiaaliportti. Hakupäivä 20.9.2012. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/henkilokohtainen-apu/kehitysvammainen-henkilo-ja-henkilokohtainen-apu/>

Kehitysvammahuollon tietopankki. Hakupäivä 4.11.2011.

<http://www.kvhtietopankki.fi/vammaist.htm>

Kehitysvammaisten tukiliitto.

Hakupäivä 4.11.2011

[.http://oldkvtl.files.fi/sivu/kehitysvammaisuus](http://oldkvtl.files.fi/sivu/kehitysvammaisuus)

<http://www.kvtl.fi/fi/kehitysvamma->

Kerola, K. Kujanpää, S., Timonen, T. 2009. Autismin kirjo ja kuntoutus.

Juva: WS Bookwell.

Laatusuositukset kehitysvammaisten henkilöiden asuntojen rakentamiseen vuosiksi 2010-2017. Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta. 5.3.2010. Hakupäivä 5.11.2011, <http://www.kvps.fi/download/pdf/ajankohtaista/asuntojen-rakentamisen-laatusuositukset.pdf>

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 23.6.1977/519. Hakupäivä. 4.11.2011,

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380. Hakupäivä 4.11.2011,

Lampinen, R. 2009. Omat Polut! Vammaisesta lapsesta täysvaltaiseksi aikuiseksi. Helsinki: Edita.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Sopivaa etäisyyttä etsimässä.

<http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/3c16c97b29dd8bdb5f933e1387b825e2/1337536939/application/pdf/11802127/vin-sopivaa-etaisytytta-etsimassa.pdf

Matero, M. 2006. Kehitysvammaisuus. Teoksessa Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela, E-L. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. 1. - 2. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 165 - 203.

Metsämuuronen, J. Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2008. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Myllyniemi, S. 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Mänty, T. 2000. Ammatillisista oppilaitoksista elämään. Jyväskylän yliopisto.

Niemelä, M, Brandt, K. (toim.) 2007:73. Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen. Pitkäaikaisesta laitosasumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Yliopistopaino.

Niemelä, P. Moraali- ja sosiaaliteoreettiset lähtökohdat. Teoksessa Hämäläinen, Niemelä P. (toim.) Sosiaalialan etiikka. Juva. WSOY.

Oulun läänin vammaispoliittinen ohjelma. 2009. Hakupäivä 10.2.2102. [http://www.laanhallitus.fi/lh/oulu/sto/home.nsf/files/E96EA35D3F80F80AC225770A003A7C0B/\\$file/Pelkonen.pdf](http://www.laanhallitus.fi/lh/oulu/sto/home.nsf/files/E96EA35D3F80F80AC225770A003A7C0B/$file/Pelkonen.pdf)

Paavola, M, 2006. Kehitysvammaisen nuoren itsenäistyminen ja sen tukeminen. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

<http://tutkielmat.uta.fi/tutkielma.php?id=15834> (28.5.2009

Selkokeskus.

Hakupäivä

3.6.2012.

<http://papunet.net/selkokeskus/teoriaa/maaritelma.html>

Perttinä, P. 05/2006. Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Puranen, T. & Marjamäki K. 2009. Omaan kotiin – muutto-opas sinulle, selkokieline muutto-opas kehitysvammaiselle itsenäistyjälle. Tampere: Kehitysvammaisten palvelusäätiö.

Repo, M. 2006. Itsenäisyyden tukeminen. Teoksessa Malm, M., Matero, M., Repo, M. & Talvela, E-L. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. 1. - 2. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit, 393- 405.

Rissanen, P., Kallanranta, T. & Suikkanen, A (toim.). 2008. Kuntoutus. Keuruu: Ota-van kirjapaino.

Sosiaalihuoltolaki 17.9.1982/710. Hakupäivä 4.11.2011,

Sosiaali- ja terveysministeriö, asumista ja kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. 2007. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2003. Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen vammaispoliittinen ohjelma vuosiksi 2010–2015. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Helsinki: Unigrafia.

Tuettu asuminen. Sosiaaliportti. Hakupäivä 4.11.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/asuminen/tuettu-asuminen/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:

Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtakunnallinen valvontaohjelma. Valvira. Hakupäivä 20.9.2012.

http://www.valvira.fi/files/tiedostot/v/a/Vammaisten_asumispalvelujen_valvonta.pdf

Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö 2003. Sosiaali- ja terveys-ministeriön oppaita 2003:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto.

Verner. Hakupäivä 23.2.2012 <http://verneri.net/yleis/arki/asuminen/asumisen-vaihtoehtoja/asuminen-omassa-asunnossa.html>.

Vilka. H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

LIITTEET

YHTEISTYÖSOPIMUS

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

SUOSTUMUSLOMAKE HAASTATTELUUN

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS

I Toimijat		
Tekijä (Opiskelija)	Etinimi	Sukunimi
	Tanja	Peltonen
	Osoite	Sähköpostiosoite
		Koulutusohjelma
		Kuntoutusohjauksen- ja suunnittelun koulutusohjelma
Toimeksi- antaja	Organisaation nimi	
	Kalajoen kaupunki / Kehitysvammahuolto	
	Työn ohjaaja/yhteyshenkilö	Osoite
	Päivi Siironen	
	Puhelin	
Oulun seudun ammatti- korkeakoulu	Yksikön nimi	
	Sosiaali- terveysalan yksikkö	
	Ohjaava opettaja	Osoite
	Pirjo Ylikauma Rajja Tammi	
	Puhelin	
Opinnäytetyön ohjaus ja vastuu	Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on Tekijällä. Ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön tavanomaiseen ohjaukseen.	
Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus	Toimeksiantaja siloutuu antamaan Tekijän käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat julkiset tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta. Jos opinnäytetyön tekeminen edellyttää salassa pidettävien tietojen tarkastelemista, laaditaan siitä tarvittaessa erillinen salassapitosopimus.	
	Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, on opinnäytetyön raportti laadittava niin, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Tarvittaessa salassa pidettävät tiedot on jätettävä työn lausta-aineistoon. Opinnäytetyön raportoidaan ammattikorkeakoulujen verkkokirjasto Theseukseen (http://www.theseus.fi) tai Oulun seudun ammattikorkeakoulun Intraan. Opinnäytetyötoimijat päättävät raportointitavan opinnäytetyön valmistuttua.	
	Tekijä, Toimeksiantaja ja Ohjaava opettaja siloutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisema luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.	
II Suunnitelma		
Opinnäytetyö	Aihe/työnimi	
	Tavoitteena itsenäinen asuminen, kehitysvammaisen nuoren toiveita itsenäisestä asumisesta	
	Kehittämis-/tutkimustehtävän tavoite ja tulos	
	Tutkimustehtävän tavoitteena on kuvailla, millaisia asumispalveluja itsenäistymisvaiheessa olevat kehitysvammaiset nuoret tulevaisuudessa toivovat. Tarkoituksena myös tuen ja avun tarpeiden kartoitus, joiden avulla itsenäinen asuminen on mahdollista. Tutkimustuloksia on mahdollista hyödyntää Kalajoen kaupungissa kun kehitysvammaisten nuorten itsenäistä asumista kehitetään.	
	Keskeiset menetelmät	

Laadullinen tutkimus, teemahaastattelu, teoriaohjaava sisällönanalyysi	
Toimeksiantaja maksaa opiskelijalle tai ammattikorkeakoululle työn tekemisestä	☐ Kyllä ☒ Ei
Opinnäytetyölle on nimetty ohjaajaksi työelämän edustaja	☐ Kyllä ☒ Ei
Toimeksiantaja hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan	☒ Kyllä ☐ Ei
Tarkempi selvitys opinnäytetyösuunnitelmassa 12.6.2012	
Allekirjoitus	Hyväksyn opinnäytetyön toteutuksen ja ohjauksen Toimijat ja Suunnitelma -kohdissa esitetyllä tavalla.
Päivämäärä	Ohjaavan opettajan allekirjoitus
14.6.2012	<i>Arja Tammi</i> <i>Piiri Juhani</i>
III Sopimusehdot	
Oikeudet tuloksiin ja muuhun opinnäytetyöhön liittyvään aineistoon, laitteisiin ja sovelluksiin	<p>Valitaan A, B, C tai D.</p> <p>A ☒ Käyttöoikeuden luovutus (ei muunteluoikeutta) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle).</p> <p>Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita. Toimeksiantajalla ei ole oikeutta muuttaa opinnäytetyötä ilman Tekijän lupaa. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____,20 saakka.</p> <p>Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>B ☐ Käyttöoikeuden luovutus (sisältää muunteluoikeuden) Tekijänoikeus opinnäytetyön tuloksiin kuuluu opinnäytetyön Tekijälle (Opiskelijalle).</p> <p>Tekijä myöntää Toimeksiantajalle rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään aineistoon. Toimeksiantaja saa valmistaa opinnäytetyöstä kopioita, esittää ja näyttää aineistoa ja levittää opinnäytetyöstä tehtyjä kappaleita sekä tehdä siihen levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset. Muusta käytöstä on sovittava erikseen kirjallisesti.</p> <p>Toimeksiantaja ei voi siirtää tämän sopimuksen mukaista käyttöoikeutta kolmannelle osapuolelle. Käyttöoikeus on voimassa _____,20 saakka.</p> <p>Tekijä luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>C ☐ Taloudelliset tekijänoikeudet luovutetaan kokonaan toimeksiantajalle Tekijä (Opiskelijalle) luovuttaa Toimeksiantajalle kaikki opinnäytetyöhön ja sen tuloksiin liittyvät taloudelliset tekijänoikeudet. Toimeksiantajalla on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaiset oikeudet edelleen kolmannelle osapuolelle Tekijää kuulematta ja tehdä levittämisen ja yleisön saataville saattamisen kannalta tarpeelliset muutokset.</p> <p>Oikeusien siirtoon sisältyy, mutta ei rajoitu, kaikki oikeudet muuntaa, välittää, esittää julkisesti ja levittää tallennetta, siirtää se toiselle medialle ja valmistaa kopioita (myös otteita) esittämistä, myyntiä, vuokraamista tai muuta levittämistä varten hyödyntämällä sähköistä, analogista- tai digitaalitekniikkaa, cd- ja dvd-formaatteja, multimediaa, printtimediaa, tietoverkkoja ja videovuokrausjärjestelmiä ja muita vastaavia teknologisia ratkaisuja jakelutavasta riippumatta.</p> <p>Tekijä vakuuttaa, että hänellä on oikeus luovuttaa kaikki edellä mainitut oikeudet, ja että kyseiset oikeudet eivät Tekijän parhaan tiedon mukaan loukkaa kolmannen osapuolen oikeuksia.</p> <p>Toimeksiantaja luovuttaa Oamkille rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyöhön ja siihen liittyvään materiaaliin ilman erillistä korvausta. Käyttöoikeus sisältää oikeuden säilyttää opinnäytetyö ja siihen liittyvä materiaali sekä käyttää sitä opetus- ja tutkimustoiminnassa, kirjastopalveluissa, toimintansa esittelyssä ja markkinoinnissa ja muussa tavanomaisessa toiminnassaan.</p> <p>D ☐ Tekijänoikeuksista sovitaan erikseen Tekijä ja Toimeksiantaja ovat sopineet opinnäytetyön ja sen tulosten tekijänoikeuksista luovuttamisesta seuraavaa:</p>

Korvaukset	<p>Valitaan E, F tai G.</p> <p>E ☐ Korvauksena tehdystä työstä ja/tai tekijänoikeuksien luovuttamisesta Toimeksiantaja maksaa Tekijälle _____ € korvauksen _____, 20 _____ mennessä.</p> <p>F ☐ Korvauksesta on sovittu erikseen.</p> <p>G ☒ Tekijälle ei makseta korvauksia tehdystä työstä eikä tekijänoikeuksien luovuttamisesta.</p> <p>Työsuhde Mahdollisesta työsuhteesta Toimeksiantaja ja Tekijä sopivat erikseen. Opinnäytetyötä tekevät opiskelijat ovat Oulun seudun koulutuskuntayhtymän/Oulun seudun ammattikorkeakoulun tapaturmavakuutuksen piirissä, mikäli heillä ei ole työsuhdetta opinnäytetyön Toimeksiantajaan.</p>
Opinnäytetyön kustannukset	Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten (aineistojen hankinta, raaka-aineet, matkat, työkorvaus jne.) korvaamisesta sopivat Toimeksiantaja ja Tekijä keskenään. Ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.
Allekirjoitukset	Olemme sopineet opinnäytetyön toteutuksesta ja ohjauksesta tässä sopimuksessa sovitulla tavalla. Opinnäytetyön arvioitu valmistusaika on _____, 20 _____.
Päivämäärä	Tekijän (Opiskelijan) allekirjoitus
12.6.2012	<i>Teemu Keltä</i>
Päivämäärä	Toimeksiantajan allekirjoitus
27.6.2012	<i>Pasi Siiron</i>

TEEMAHAASTattelun Runko

Haastattelussa mukana olevat henkilöt

Kehitysvammainen itse _____ Lähiomainen yhdessä kehitysvammaisen kanssa _____

Avustaja, hoitaja tai muu työntekijä yhdessä kehitysvammaisen kanssa _____

Nuoren ikä _____

Sukupuoli mies _____ nainen _____

Avun ja tuen tarve asumisessa ja päivittäisissä toiminnoissa tällä hetkellä

Ympäri vuorokautista _____ Päivittäistä _____

Tarvittaessa _____

Tämänhetkiset avun ja tuen tarpeet

Tämän hetkisen avun ja tuen tarpeen riittävyys

Tämänhetkinen elämäntilanne

_____ *Opiskelija* _____

_____ Työ-, avo- tai päivätoiminta _____

_____ Jokin muu, mikä _____

Tulevaisuus ja asuminen

Miten ja missä haluaisit asua

Millaista olisi toiveidesi asuminen

Muita toiveita asumisen suhteen

Milloin mahdollinen muutto ajankohtainen

Toivottu asumismuoto

Omassa kodissa tapahtuva itsenäinen asuminen

Tukiasunnossa tapahtuva itsenäinen asuminen, jossa tuen tarve vähäistä

Ryhmä- tai palvelukotiasuminen ilman yövalvontaa

Ryhmä- tai palvelukotiasuminen jossa yövalvonta

Joku muu vaihtoehto, mikä

En osaa sanoa

Yövalvonnan tarve _____

Oletko asunut muualla kuin vanhempiesi kanssa kyllä _____ ei _____

Muuta _____

25.1.2012

Hei,

Tiedustelen sinulta voisitko osallistua kuntoutuksen- ohjaaja opiskelija Tanja Peltosen tekemään Kalajoen kaupungin kehitysvammahuollon asumispalvelujen tarpeiden selvittämistä koskevaan haastattelututkimukseen. Tanja on lähettänyt aikaisemmin kyselylomakkeen asumispalveluista ja keskittyy nyt opinnäytetyössään 15–22 vuotiaiden asumista koskevaan tutkimukseen Kalajoki-Merijärvi yhteistoiminta-alueella. Haastattelutilanteessa voi halutessasi olla myös vanhempi/vanhemmat mukana.

Palautathan alla olevan lomakkeen 3.2.2012 mennessä oheisessa kirjekuoressa, jonka postimaksu on valmiiksi maksettu.

Yst.terv.

Päivi Siironen
Kalajoen kaupunki, kehitysvammahuolto p.

_____ suostun haastatteluun, yhteystietoni kehitysvammahuollosta voidaan antaa Oulun seudun Ammattikorkeakoulun kuntoutuksen- ohjaaja Tanja Peltoselle, joka ottaa teihin yhteyttä haastatteluajankohdan sopimiseksi.

_____ en suostu haastatteluun

_____ haastateltavan allekirjoitus

_____ huoltajan allekirjoitus

nimi : _____
osoite: _____
puhelinnumero: _____
vanhempien nimet: _____
s-postiosoite: _____